

דבר הכנסת

41

ישיבות ש"ל-של"א / ד' אלול תשל"ו / 30 אוגוסט 1976

מא/מושב שלישי

כנס מיוחד של הכנסת

הישיבה השלוש-מאות-ושלושים של הכנסת השמינית

יום שני, ד' אלול תשל"ו (30 אוגוסט 1976)
ירושלים, הכנסת, שעה 14:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

ככן נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון :
ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, חוק מילווה חסכון, תשל"ו-1976, שהחזירה ועדת הכספים.

הי"ר י. ישעיהו :
הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. זימון הכנסת הזה נדרש על-ידי 30 חברי כנסת ועוד 30 חברי כנסת כדי לדון בהצעות הבאות לסדר-היום : משבר האחיות — דרכים לפתרון ; סכנת התמוטטות שירותי הרפואה בישראל וכשלונו של הבריאות בהנהגת מערכת הבריאות ; מניעת זכות התפילה של יהודים בבית-הכנסת "חסד לאברהם" בחברון. נתחיל בהצעה ראשונה, אולם לפני

ב. הצעות לסדר-היום

1. משבר האחיות — דרכים לפתרון

בועז מואב (תנועה לזכויות האזרח) :
אמרת שזאת מחלה כרונית. מי אחראי לריפוי המחלה ?

הי"ר י. ישעיהו :
הנושא הראשון הוא : משבר האחיות — דרכים לפתרון. את ההצעה תמקם חברת-הכנסת גרוסמן.

חייקה גרוסמן (המערך) :
שלפתי את מסקנות ועדת השירותים הציבוריים בנושא זה, מלפני שנה, מלפני שנתיים וקודם לכן. הן לא העלו עובש. כל הכתוב שם טרי ואקטואלי. יש שם זעקה מרה על פרישת כוח-אדם סיעודי מיומן מן המקצוע בגלל שכר ירוד, חוסר שיכון בקירבת מקום, מחסור במעונות ילדים, מחסור בסידורי הסעה וכיוצא באלה.

תמכנו בתביעתו של שר הבריאות להכריז על מקצוע האחות כמקצוע מועדף. תבענו להכיר בהוצאות המטפלת לצרכי חישוב מס הכנסה. בראותה את הסערה המתקרבת בנושא האחיות פנתה הוועדה לפני שנה פניית חירום, זה היה בראשית 1975, אל ראש הממשלה, אל שר הבריאות, אל שר האוצר ואל ועדת השרים לענייני תקנים. בסוף הפנייה נאמר : "הוועדה מזהירה מפני התפתחויות חמורות בבתי-חולים מסויימים וקוראת לעשות הכל כדי למנוע זאת". מלשכת ראש הממשלה אושר ב-4 במאס 1975 כי המכתב הובא לידיעת ראש הממשלה.

לאחרונה חלה עלייה באיוש התקנים בבתי-חולים, אך זה נעשה על-ידי הגמשת-יתר בקבלת עובדים ומילוי תקנים על-ידי כוח-עזר. לא היה דיון בכנסת ובוועדת

חייקה גרוסמן (המערך) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המחסור באחיות הוא מחלה כרונית. המחסור באחיות בבתי-חולים הוא מחלה אקוטית על רקע כרוני. שביתת האחיות לא פרצה כרעם ביום בהיר. היו התרעות רבות. אחד המתריעים היה שר הבריאות עצמו. לצערי נפלו אזירותיו, כמו אזירותיהם של חברי כנסת אחדים ותביעותיה של ועדת השירותים הציבוריים של הכנסת, על אזניים אטומות.

חברי הכנסת, שלפתי את מסקנות ועדת השירותים הציבוריים בנושא זה מלפני שנה, מלפני שנתיים וקודם לכן.

בועז מואב (תנועה לזכויות האזרח) :
אזניים אטומות של מי, חברת-הכנסת גרוסמן ?

הי"ר י. ישעיהו :
חברת-הכנסת מואב, היא רק התחילה.

חייקה גרוסמן (המערך) :
אם מיד בהתחלה כך, מה היה אחר כך ? תאמין לי שהתייגה לך הזדמנויות לקרוא קריאות-ביניים.

עות שר הבריאות לתקן את תנאי עבודתן של האחיות ולפתח שירותי אישפוז. אך ראה זה פלא — חברי כנסת מן הליכוד העוסקים בפוליטיקה, בכלכלה או בהכנת מערכת בחירות, והם הקובעים כאשר מצביעים במידע מאוחר יותר במליאה, תבעו את צימצום התקציבים הסוציאליים. משמעות צימצום זה בשירותי הבריאות — והם יודעים זאת — הקפאת בניית בתי-חולים ממשלתיים חדשים, כדי להחליף את ה"מעברות" ב"דוגלול", "אסף הרופא" ואחרים. משמעות צימצום זה — פחות אחיות בגלל אי-הטבת תנאי עבודתן.

הגדיל לעשות חברי-הכנסת יוסף תמיר. כאיש רב-פעלים ובדרך הקצרה ביותר לטלוויזיה תבע את התפטרות השר. בכלל, אינני יודעת מה קרה לנו בזמן האחרון — אם לא מצליחים לפטר את הממשלה כולה בבת-אחת, מציעים לעשות זאת בתפוזות, אחד אחד. בכל יום מציעים לפטר שר אחד.

(קריאה: אולי זה יעזור.)

אילו זה לא היה עצוב כל כך, כתופעה בחיינו הציבוריים, היה זה בהחלט מגוחך.

חברי הכנסת, אני יודעת שחיים פוליטיים אינם תפילה בציבור, אך יש גבול להידרדרות המוסר. שר המכנת את רגליו ימים שלמים עם "גוש אמונים" אינו מואשם בביזבזו זמנו על קדום — ושר השואל שאילתה בממשלה מזונית, כביכול, את החולים. מותר לי, אם כן, להניח שלא טובת החולים היא לגדל עיניהם של המתעוררים לזעק כאשר השמש גבוהה ברקיע, החום גדול ובעל-הבית דוחק, אך את המלאכה המרובה הם משאירים לאחרים.

בעניין מצב האחיות יש בפי "אני מאשים" גדול. הכתובת איננה שר הבריאות בלבד אלא הממשלה והארץ פווציה כאחד. בהסכם הקיבוצי הכללי — אחים ואחיות לשנת 1972/74, בסעיף 23 — הן מקומו של מקצוע הסייעוד נאמר: "ההסכם בין הצדדים כי לקראת חידוש ההסכם הקיבוצי לשנים 1974—1976 ייבדק מקומו של מקצוע הסייעוד בין המקצועות הרפואיים". מנוסח זה ניתן להבין כי ההסכם ביסודו היה מעוות וצריך היה להבטיח בדיקה כדי להרגיע את הסתדרות האחיות. אך זה קורה שלא מכבדים את הנאמר בהסכם, וששכר התחלתי משולב של האחיות המוסמכות היה עד היום 1,673 לירות, ו-1,888 לירות עם תוספת יוקר ועם תוספת שכר של 2.5% — נמוך במאות לירות משכרו של המורה המתחיל, של העובד הסוציאלי המתחיל, של הנדסאי ושל אחרים?

ראש הממשלה ביקר לאחרונה במשרד הבריאות וגם הוא אמר כי התרשם ממצבן הירוד של האחיות ופרישתן מן המקצוע וטען לתיקון המעוות.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

הוא בוודאי לא התרשם ממצבן הירוד של האחיות, אלא ממצב משכורתן. הן דווקא נחמדות.

חייקה גרוסמן (המערך):

בהחלט — על כך אין בינינו חילוקי-דעות. אני שואלת: מי יפרע את השטרות האלה של ההסכם

השירותים הציבוריים על נושא הבריאות שלא יעלה בן המחסור באחיות, ובעיקר אחיות מוסמכות בבתי-חולים. כוח-האדם הסייעודי בישראל הוא בכ-50% קטן יחסית לכוח-האדם הסייעודי במדינות אחרות המשתוות אלינו ברמה רפואית.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, איך אפשר לנצל את המיטות, את חדרי הניתוחים, את הציוד המתורחם, את הרנטגן, ללא כוח-אדם מיומן, ללא תקנים מספיקים? איך ניתן להפעיל משמרת שנייה בחדרי ניתוח? באזור הצפון מחכים לניתוח לפעמים עד שני חיים, בשעה שבבתי-החולים רמב"ם בחיפה ארבעה חדרי ניתוח חדשים לא מופעלים בגלל מחסור בכוח-אדם סייעודי, אך מי שעה לאהררות?

רק בשנה האחרונה נאלץ משרד הבריאות לקצץ 392 תקנים במערכת, בעיקר של אחיות ופועלי נקיון, כאשר כל אחד יודע שכבר עתה חסרות כ-2,000 אחיות, רובן מוסמכות, ובסוף העשור תחסרנה 6,000, מהן 3,500 מוסמכות, אם הנשירה לא תיבולם.

האם כורח המציאות הוא כי דווקא ממקצוע אציל והומאני זה תברחנה הנשים, וזאת מתוך הכרה כי עליהן להציל את משפחתיהן מעוובה?

איפה היו כלי התקשורת הערניים וכותבי המאמרים הזורזים עד היום? האם חובה היא לעלות רק על גל בנושא אהוד לשעה? האם סוד המקצוע שלהם הוא לדוג דווקא במערבולת?

ייתכן שיכולנו למנוע משבר אקוטי ולהוציא את האחיות מהרגשת התיסכול המלווה מקצוע שכולם חייבים ביקרו. במצוקת התקציבים הלכה הממשלה בדרך של צימצומים בשירותי הרווחה; אחד העקרונות — שמירה קפדנית שלא לפתוח את מערכת השכר לבדיקה ולתיקון, ותהיה היא בתחומים מסויימים מערכת מעוותת ככל שתהיה. האופוזיציה דרשה קיצוצים בשירותים, לרבות שירותי בריאות. הליכוד ניגן על כל התווים שבפארטי-טורה.

חברי הכנסת מהספסלים שלימיני שתחום עיסוקם בכנסת שירותי הבריאות בירכו את השר על מאבקיו ועל הישגיו. ביום 18 במארס 1976, בדיון על משרד הבריאות, נהנה שר הבריאות מאהדה כללית מכל חלקי הבית. ספק אם היה עוד שר שזכה לשבחים כאלה. חברי הכנסת בארי שיבח, חברי-הכנסת שוסטק שיבח, חברי הכנסת ורדיגר דיבר על "הישגים רבים של מערכת הבריאות תחת הנהגתם של השר ופרופסור פדה, המנהל הכללי הקודם, הישגים שאין להתעלם מהם". חברי-הכנסת שמעוני אמר: "אני רוצה לומר לפחות מלת שבח לשר הבריאות, שעל-אף היותו איש פוליטי המעורב בחיים הפוליטיים היום, את עיקר זמנו הוא מקדיש למשרדו ולפיתוח מערכת הבריאות בארץ ואינו רואה בכך תפקיד משני אלא תפקיד עיקרי".

בן-ציון קשת (הליכוד):

אני מבין שכולנו מאוחדים עם שר הבריאות נגד ראש הממשלה.

חייקה גרוסמן (המערך):

חברי הכנסת מן הליכוד, שעניין בריאות הציבור לגדל עיניהם ושזה עיסוקם העיקרי בכנסת, תמכו בתבי-

מיוחדים. יש להביא בחשבון ותק, התמדה, כוונות, שמירת לילה ודברים אחרים.

יש לאחד את מערכת השכר וההטבות לפי העניין ולא לפי הבעלות על בתי-החולים. גם השכר, גם התנאים הנלווים, גם התקנים צריכים להיקבע לפי עומס, סוג עבודה, מרחק ותפקיד. אם לא יעבור חוק ביטוח בריאות במהרה, אני צופה כי נכוננו לנו בתחום זה של פיצול, של איפה ואיפה, צרות רבות. האחריות תיפול על אלה השמים מקלות בגלגלי החקיקה.

ידידה בארי (הליכוד):

חברת-הכנסת חייקה גרוסמן, אולי תוותרו על סעי' פים אחדים בחוק ביטוח בריאות והוא יעבור?

עקיבא נוף (הליכוד):

חברת-הכנסת חייקה גרוסמן, מי מעכב את חוק ביטוח בריאות ממלכתי? המקלות ששמים בגלגלי החקיקה הם מכל הצבעים.

חייקה גרוסמן (המערך):

יש להכריז מיד על מקצוע הסיעוד כעל מקצוע מועדף ולפתוח מיד במשא-ומתן עם הסתדרות האחים והאחיות. הכדור, חברי כנסת נכבדים, איננו עוד בידי שר הבריאות, הכדור בידי הממשלה בכלל וועדת השרים לענייני שכר בפרט.

לבסוף, הרשו לי לומר מלה שלא תנעם אולי לכל חלקי הבית: לפי עניות דעתי, הוליאיות שגילה שר הבריאות עד עתה הגיעה עד גבול האחריות הפארלאמנטארי של שירותי הבריאות ועל גורל בתי-החולים, וחבל שרק הוא משלם את המחיר ואחרים רוחצים בנקיון כפיהם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

מה נושא ההצעה — משבר האחיות או הגנה על שר הבריאות? אני חושב שההצעה היתה לדון על משבר האחיות, וזה כתבה-הגנה על שר הבריאות.

הימיר י. ישעיהו:

חבר הכנסת בן-מאיר, נושא ההצעה כתוב, והיא מסבירה את הצעתה.

חייקה גרוסמן (המערך):

חברת-הכנסת בן-מאיר, להבא באמת אלמד איך לדבר לעניין מן הנאומים שאתה נואם בכנסת והם תמיד נוגעים לאותו נושא שכתוב בסדר-היום.

עקיבא נוף (הליכוד):

חברת-הכנסת חייקה גרוסמן, מה נתבקש מן המשפט על "קצה גבול הוליאיות"?

(חברת-הכנסת י. בן-מאיר קורא קריאת ביניים)

חייקה גרוסמן (המערך):

האזון שלק סלקטיבית, חברת-הכנסת בן-מאיר, ייתכן שאתה באמת נזקק לשירותי בריאות.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

כולנו נזקקים לשירותי בריאות, והזעקה היא איך השירותים נראים, חברת-הכנסת חייקה גרוסמן.

הקיבוצי ושל המצוקה בבתי-חולים? גם ההסתדרות, לצערי, שותקת. ועדת השרים לענייני שכר דנה בעניין זה לראשונה אחרי שביתת האזהרה.

מה לעשות? — אין מחסור ברופאים בבתי-חולים בגוש דן; לא בתל-השומר, לא ב"איכילוב" ואף לא ב"אסף הרופא", אף שהקירות שם מתפוררים. אולם יש מחסור ברופאים בצפת, בקריית-שמונה ובירוחם. הייתי מציעה לנציגי הרופאים לתת את הדעת לתופעה זו. לעומת זאת, שימו לב — המחסור באחיות אינו פוסח אף על בתי-החולים היוקרתיים ביותר. מבחינת תנאי העבודה שפר גורלה של אחות המרפאה ואחות בריאות הציבור מגורלה של האחות בבתי-החולים, אף מבחינת שכר-היסוד זה ממש ביוון.

כל המקצועות שרוב העובדים בהם הן נשים הם בלתי-משתלמים. השכר הירוד, ונוסף על זה ייחודיות העבודה בבתי-חולים, משמרות, עבודת לילה, עומס נפשי ופיסי, אחריות על חיי אדם, המשפחה, הילדים הסובלים בהעדר האם מן הבית, אחזקת מטפלת, מחסור במעונות — הוסף על כל אלה ואתה מגיע למסקנה כי המשבר מוכרח היה לפרוץ. האזהרות פשוט לא נלקחו ברצינות.

יוסף תמיר (הליכוד):

אזהרותיו של מי לא נלקחו ברצינות?

חייקה גרוסמן (המערך):

גם האזהרות של שר הבריאות.

שום מעסיק אינו רשאי עתה להיכנס למשא-ומתן על תוספת שכר. החלטת הממשלה על תוספת כללית של 2.5% אומרת תוספת שכר לאחות בשיעור של 40 לירות ברוטו.

תביעתו של שר הבריאות, תביעותיה של ועדת השרים הציבוריים של הכנסת במסקנותיה שהונחו על שולחן המליאה — להכריז על מקצוע האחות כעל מקצוע מועדף, כדי שהמעסיקים יוכלו לפתוח במשא-ומתן על בסיס שונה מזה שנקבע לכל המקצועות — לא נתקבלו. נשאר הקיפוח הנגרר והמצטבר, עד עתה.

חברי כנסת נכבדים, עיוותי שכר מונצחים מפאת הפחד מפני פתיחת הסכמי עבודה, פחד מפני יציירת תקדימים, פחד מפני תגובות שרשרת במקצועות אחרים האורבים, כביכול, בפתח. הפחד מפני תקדים מרפלי, לפי דעתי, את הגישה העניינית והצודקת ומצביע, לצערי, על חולשה. אין לי ספק שיש שכירים נוספים שיצדקו אם יתבעו יותר, אך יש, חברי הכנסת, צודקים ויש צודקים יותר, והאחיות הן הצודקות מעל לכולם.

חייבים להעניק לאחיות תוספת ניקוד התחלתי שחתקן את שכר-היסוד באופן משמעותי עד כדי כך שלבת הגומרת תיכון ושלוש שנות בית-ספר לאחיות יהיה רצון ללכת למקצוע זה. תיקון זה צריך להיות בהתאם לתפקיד ואופי העבודה של האחות. יש לנהל משא-ומתן על תנאים מיוחדים גלויים לאחיות בבתי-החולים, לאחיות באזורי עימות ואחיות במחלקות ייחודיות. יש לעודד את האחיות להיצמד לספר, לחיות שם, לעבוד בבתי-חולים ולהתמיד שם, לעבוד במחלקות הייחודיות הקשות של גריאטריה, מחלות כרוניות, אונקולוגיה, נפרולוגיה, פסיכיאטריה, עלידי מתן תמרצים ותנאים

חוברת מ"א, ישיבה ש"ל —
הצעות לסדר-היום (גרוסמן, בן-מאיר, ישעיהו, וילנר, פעיל, י. תמיר, תלמי, מואב, קשת,
— לנדאו, דרובלס, נוף) —

חייקה גרוסמן (המערך):
— — כדי למנוע שביתה כללית של האחים והאח-
יות, שאחריהם מי ישרנה.
אני מציעה לקיים דיון מיוחד בכנסת על בעיית
האחיות.

חייקה גרוסמן (המערך):
יש פסיכולוגיה, יש פסיכולוגיה ויש פוליטיקה.
תעזוב את זה.
אני פונה אל הממשלה בקריאה לפעול במהירות
וללא סחבת — —

יהודה בן-מאיר (חזית תדית לאומית):
הנאום שלך כולו פוליטי ולא לעניין.

2. סכנת התמוטטות שירותי הרפואה בישראל וכשלון שר הבריאות בהנהגת מערכת הבריאות

מתתיהו דרובלס (הליכוד):
לשר אין זמן לעסוק בבריאות, הוא עסוק בקדום.
מאיר פעיל (מוקד):
אתה לא יודע שחצי-המערך שקוע בביצה של הליכוד
מוזמן?

עקיבא נוף (הליכוד):
הוא מקבל שם בריאות?

יוסף תמיר (הליכוד):
חבריה-הכנסת, אין לי צורך לנמק באריכות ובפירוט
סיבות כשלון משרד הבריאות ולתאר את המשבר הפוקד
את שירותי הבריאות. עשתה זאת בהצלחה בלתי-רגילה
חברת-הכנסת חייקה גרוסמן.

עקיבא נוף (הליכוד):
היא רק טענה שזאת אחריות של כל הממשלה.

יוסף תמיר (הליכוד):
ניתן לקבוע דיאגנוזה ולפיה הרפואה הציבורית
כיום נתונה במצב של חולה סרטן, מחלה ממארת.
שר הבריאות מנסה לרפאה באמצעי ריפוי של רגיעה
ותרופות מרגיעות. ולא תהא בכך משום הגזמה אם אומר
שבקורות הממשל הישראלי המרכזי לא היה משבר הזה
הפוגע בריקמת החברה הישראלית הגורם לסבל בל-
יתנאר לרבות אורחים הנזקקים לבתי-החולים, המסכן
את השירותים הממלכתיים של מדינת ישראל שהאורחים
נזקקים להם, המערער את כושרה של הממשלה לתפקד,
ובראש וראשונה את אמינותו של שר הבריאות המופקד
על משרד הבריאות. זהו משבר הנמשך שנים רבות הן
בתחום בתי-החולים והן בתחום משרד הבריאות — תפקידו,
שליחותו וייעודו. חובה להדגיש שההתפרצות המזעזעת
של המאורעות האחרונים, כפי שהיינו עדים להם באשר
לנעשה בבתי-החולים הממשלתיים, באשר לסבלן של
האחיות שעדיין נותרו על משמרתן, באשר לעומס שמוטל
על הרופאים והצוותות המסייעים בידי הרופאים ובאשר
למצבם של הנזקקים לבית-החולים וטיפולים דחופים — כל
זה גורם סבל שטמון בו סיכון חיי אדם, לפעמים אפילו
הפקרת חיי אנוש. זוהי התוצאה הישירה של הונחה כרו-
נית, טיפול דילטאנטי בתחום מורכב וחיוני, ועיסוק כושל
של שר הבריאות הן מהבחינה האדמיניסטרטיבית והן
מהבחינה הפוליטית. אינני מכיר דוגמה שבה יש הצדקה
כה רבה להטיל אחריות מיניסטרילית מלאה על השר
הנוגע בדבר על מעשיו בתחום משרדו ותוצאות טיפולו

היו"ר י. ישעיהו:
חברי הכנסת, אני מזמין את חבריה-הכנסת יוסף
תמיר לנמק את ההצעה השנייה — סכנת התמוטטות
שירותי הרפואה בישראל וכשלון שר הבריאות בהנהגת
מערכת הבריאות.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
למה שתי ההצעות ביחד?

היו"ר י. ישעיהו:
כל 30 חברים הציעו הצעה, השר יענה על שתיהן.

מאיר פעיל (מוקד):
אני מקווה שההצעה תהיה בנפרד.

היו"ר י. ישעיהו:
ההצבעה בנפרד, אבל השר ישיב על שתי ההצעות.

יוסף תמיר (הליכוד):
כבוד היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, את שירותי
הבריאות ואת מערכות הרפואה הציבורית עובר ופוקד
משבר עמוק וחמור מאוד.

מאיר תלמי (המערך):
אולי תיקח כל מה שאמרו חבריך לפני כמה חודשים
ותבדוק את הפרוטוקול מה אמרו נציגי הליכוד על משרד
הבריאות? אחד אחד בירכו את משרד הבריאות. מוכרח
להיות מינימום של מצפון ציבורי.

נועם מואב (תנועה לזכויות האזרח):
הבחירות הן בעוד שנה.

מאיר תלמי (המערך):
איך אינכם בושם?

בן-ציון קשת (הליכוד):
בינתיים הוא מדבר על משבר הבריאות ולא על
משבר שר הבריאות.

חיים לנדאו (הליכוד):
חבריה-הכנסת תלמי, עדיין לא שמעת מה הוא עומד
לומר וכבר התפרצת.

היו"ר י. ישעיהו:
רבותי, היושב-ראש נתן רשות הדיבור לחבריה-הכנסת
יוסף תמיר.

— הצעות לסדר-היום (י. תמיר, גרוסמן, י. כהן, רונן, זכין, גילבר, תלמי, מודעי, דרובלס, ישעיהו, פעיל) —

יחס שלילי ביסודו מפני שכל הגישה האנטי-ממלכתית של העבודה ומפא"י ההיסטורית לעניין הבריאות היתה נעוצה בתופעה שקופת-החולים ההסתדרותית היא המכשיר הנאות כדי לשלוט על ציבור הבוחרים ובאמצעותו על הקולות בבחירות. זוהי עובדה שאין להשכיחה ואין לשכחה.

אברהם גילברבר (המערך):

יש פה שירות בריאות מעולה.

יוסף תמיר (הליכוד):

תיכף נדבר על כך. המפלגה שלך, חברי-הכנסת גילברבר, ראתה בקופת-חולים ההסתדרותית — —

מאיר תלמי (המערך):

כך אמרו כל חבריך בבית הזה לפני שלושה חודשים.

יחזק מודעי (הליכוד):

רק בסין העממית יש שירות רפואי אדיאולוגי.

מתתיהו דרובלס (הליכוד):

מה הרגישות הזאת? האם האמת כואבת כל כך?

היו"ר י. ישעיהו:

אינני מבחין מאין באים הקולות. די לי בקולו של הנואם.

יוסף תמיר (הליכוד):

עובדה היא שמפא"י והעבודה רואות בקופת-החולים ההסתדרותית את המעוז הפוליטי שלהן. משום כך הלי-קויים בחוק הבריאות הממלכתי כפי שהובא לכנסת, ומשום כך החוק לא עבר בכנסת, מפני שהעם היום מתקומם נגד התופעה שהזכרתי.

מאיר פעיל (מוקד):

חברי-הכנסת תמיר, יש לי שאלה אליך: האם זה יהיה מוגזם להגיד שחלק ממאבקם נגד משרד הבריאות עכשיו הוא בעצם מאבק נגד חוק הביטוח הממלכתי?

היו"ר י. ישעיהו:

חברי-הכנסת פעיל, אתה רשום לרשות הדיבור. נא לא להפריע לנואם.

יוסף תמיר (הליכוד):

לא ולא. המצב העובדתי הנוכחי כפי ששירותי הבריאות הממלכתיים ושירותי הבריאות של קופת-החולים נתונים בו הוא תוצאה של הזעזוע שעבר על שירותי הבריאות ותוצאה מהאנומאליה הזאת במדינה. מדא להיווכח שהכל ראו את סימני המשבר, אדוני שר הבריאות — העובדים, אנשי הסגל, אנשי הרפואה, מוסדות רפואיים. היחיד שלא הבחין במצב המשבר היה שר הבריאות, שהיה מופיע מידי פעם בפעם בצורה מאוד בוטחת, לעתים מופרזת — הדבר היום בעוכריך — ומציג את מצב הדברים של שירותי הבריאות הממלכתיים וההסתדרותיים בצבעים מאוד ורודים.

כשנפגשתי אתמול עם נציגי האחיות הן סיפרו לי על המחסור המשווע בכוח מאומן. בבתי-חולים מסויימים, חברת-הכנסת חייקה גרוסמן, במקום 260 אחיות מוסמכות עובדות רק 40. הגורם העיקרי למצב זה הוא קיפוחן ושילת זכויותיהן של האחיות. התוצאה היא שלאחר

במשבר, כפי שהדבר הזה נוגע, במקרה זה, לגבי השר ויקטור שם-טוב. בכל מדינה מתוקנת היה שר במצבו מגיש התפטרות כבר מזמן, חברת-הכנסת גרוסמן. אם את אומרת — ואני מצטט אותך — שהאזהרות של שר הבריאות פשוט לא הובאו בחשבון או לא נלקחו ברצינות, אזי אין גרוע מכך. המסקנה המתבקשת ממצב כזה היא להגיש את ההתפטרות.

(קריאה: מה אתה אומר? ממתי מתפטרים?)

חייקה גרוסמן (המערך):

חברי-הכנסת ארליך הציע זאת הבוקר לשר האוצר, ומישהו הציע לשר החינוך והתרבות. גם את ההצעות שלך אי-אפשר לקחת ברצינות.

יגאל כהן (הליכוד):

חברת-הכנסת גרוסמן, אם את מודאגת — נקבל התפטרות קולקטיבית של הממשלה.

יוסף תמיר (הליכוד):

חבר הכנסת, בהצטרבות הכשלונות בתחום חיוני זה שלגביו יש לנו רגישות מיוחדת, כאשר קדמונינו אמרו לרוב שאדם שקול כנגד כל מעשי בראשית — —

אליעזר רונן (המערך):

למה מפריעים לחברי-הכנסת תמיר?

יוסף תמיר (הליכוד):

אני מודה לך, חברי-הכנסת רונן, אני מבקש לא להפריע.

לגבי העם היהודי הרי נושא הבריאות הוא נושא רגיש ממדרגה ראשונה. כבר אמרו קדמונינו שאדם שקול כנגד כל מעשי בראשית והמקיים נפש אחת כאילו קיים כל העולם כולו. ופיקוח נפש דוחה מצוות רבות. להצט"ב ברות הזאת יש רקע היסטורי פוליטי ואדיאולוגי כאחד.

עתה הוברר, לצערי הרב, כי יש גורם נוסף והוא משרד הבריאות ושר הבריאות. חברי הכנסת, אולי אינכם זוכרים, אבל כבר בממשלה הראשונה שקמה בראשונה של דוד בן-גוריון לא היה כלול בכלל תיק בריאות. רק לאחר מכן שמרו את המקום לשותף זוטר. במשך כ-20 שנים היה תיק הבריאות בידי מפ"ם ובידי מפד"ל. רק שנתיים בידי הציונים הכלליים.

חייקה גרוסמן (המערך):

או הכל היה בסדר?

יוסף תמיר (הליכוד):

למעשה עובדה היסטורית היא שמפא"י ההיסטורית ומפלגת העבודה הדוים מחזיקות בידיהן את כל התיקים בעלי החשיבות הראשונה במעלה. תיקים משניים, אם תרצו — תיקים שוליים, העבירו לשותפים הזוטרים. אחד התיקים השוליים בעיני המשטר הקיים הוא משרד הבריאות. תיק שולי זה העבירו לשותף במערך — מפ"ם.

רב זכין (המערך):

מה נתנה לכם ממשלת הליכוד?

יוסף תמיר (הליכוד):

עכשיו אנחנו מדברים על תיק הבריאות. היחס למשרד הבריאות הממלכתי מטעם המפלגה השלטת הוא

חייקה גרוסמן (המערך) :

מדוע אינך מבקר את שר הסעד — — —

יוסף תמיר (הליכוד) :

אני מעיד עלי שש אחיות, אני מעיד עלי רופאים ואנשי מקצוע. אל תיקח על עצמך אחריות לומר את הדברים לפי מקרה בודד שהיית עד לו.

חייקה גרוסמן (המערך) :

אני לוקחת על עצמי את האחריות. תשאל את חבריך לסיעה בוועדת השירותים הציבוריים.

חיים לנדאו (הליכוד) :

חבר-הכנסת אליאב, בתור מה עבדת שם, בתור בעל מקצוע, כרופא, כבר-סמכא בענייני רפואה?

אריה אליאב (סיעה סוציאליסטית עצמאית) :
בתור סאניטאר, פשוט עבדתי שם.

חייקה גרוסמן (המערך) :

חבר-הכנסת תמיר, מדוע אתה נואם על הנושא ולא חבר-הכנסת בארי? מאימתי אתה עוסק בשירותי בריאות?

יופי שריד (המערך) :

אגיד לך מדוע אתה לא מדבר על שר הסעד, כי הוא לא מציג שאלות — — —

יוסף תמיר (הליכוד) :

יש בממשלה, שאתה אחראי לה, כמה שרים אשר במקום לעסוק בעיסוקם ולמלא את תפקידם המינהלי, עוסקים באלף עניינים אחרים, וכך נראית הממשלה.

מאיר פעיל (מוקד) :

איפה הייתם כאשר שר הפנים העביר כספים לישור בים בשטחים? ממתי תפקידו של שר הפנים להעביר כספים לעופרה?

יופי שריד (המערך) :

אין לי טענה אליכם כי המערך עושה לכם את העבודה המלוכלכת, לרבות "חוק-מרידור". כאשר אתם צריכים כסף, אנו מעבירים לכם את החוק, המערך עושה לכם את העבודה.

דוד קורן (המערך) :

איזה "עבודה מלוכלכת"? על מה אתה מדבר? אינני מודה בזה.

מאיר פעיל (מוקד) :

אתם הבאתם את המרפאה לקדום.

יוסף תמיר (הליכוד) :

חבר-הכנסת שריד, אם אתה כולל בדברים המלוכלכים את ההערות של ראש הממשלה לשר התיירות — אני מסכים.

חיים קורפו (הליכוד) :

צריך עוד להוכיח שאם שר הבריאות היה מתמסר לענייני בריאות — מצבנו היה יותר טוב.

17 שנות עבודה, אדוני היושב-ראש, אחות מוסמכת מרוויחה נטו 2,000 לירות לחודש ולאחר 25 שנות עבודה, כאשר היא יוצאת לפנסיה, הפנסיה נעה בין 1,100 לירות ל-1,250 לירות לחודש — היום, באינפלציה שאנחנו חיים בה ובהתייקרויות הנוראות. במצב דברים כזה האם פלא הוא שבמחזור של שנת 1959 היו 56 מתלמדות, 28 סיימו את הלימודים, אחת ויחידה נותרה במקצוע? אחת מתוך 56? ובמחזור של שנת 1960 למדו 42 תלמידות, 19 סיימו לימודיהן, אחת ויחידה נותרה בבית-החולים. משכורת היסוד מתחילה אצל האחיות בסכום של 580 לירות. המשכורת הגבוהה ביותר שבחדות מגיעות עדיה היא 1,320 לירות. מה פלא שהמצב הוא כל כך נגוע, לא בריא, מעורער?

חברי הכנסת מן המערך, אני חייב לומר לכם שב-ישראל יכולים להיות שירותי הבריאות המשובחים שבעו-לם. לעומת זאת יש בארץ שירות רפואי יקר, מסורבל, בלתי-יעיל. הגענו עד כדי כך — אולי הציבור לא יודע זאת — שברדיפה אחר כוח-אדם כלשהו, ובלבד שיימצא בין כתיב בית-החולים — כך סיפרו לי האחיות עצמן — מוזמינים עובדים מלשכות העבודה. יש ביניהם עובדות שבאות לעבוד בבתי-חולים בלא לדעת קרוא וכתוב. נשאלת השאלה כיצד הן מגישות לאחיות ולרופאים את התמיסות השונות או את האריות השונות. ובכן, הן מגישות את החומר הזה על-פי הזכרון שלהן ממראה האריות. תארו לכם באיזה מצב נמצאים שירותי בתי-החולים בימים אלה. האחיות הגדירו זאת נכונה, ואני מצטט אותן: "הגענו למצב של שואה".

אני תמה איך במצב דברים זה מרשה לעצמו שר הבריאות להופיע לעתים מוזמנות ולעסוק בענייני בטחון — בענייני השטחים, בענייני ערבים, בענייני התיישבות, ובעניין קדום מעל לכל — — —

חייקה גרוסמן (המערך) :

מה רע בכך?

יוסף תמיר (הליכוד) :

מה רע בכך? הרושם המתקבל מאמצעי התקשורת, שאת מזלזלת בהם, הוא שאלה הם עיסוקיו העיקריים, הפומביים לפחות. במידה ששר הבריאות ביקר בבתי-חולים, הביקורים היו תיאטראליים.

חייקה גרוסמן (המערך) :

אינך דובר אמת.

יוסף תמיר (הליכוד) :

שמעתי זאת מעובדי רפואה.

אריה אליאב (סיעה סוציאליסטית עצמאית) :

הייתי עובד רפואה בשנה שעברה. אתה דובר דברים לא נכונים. הייתי בבית-חולים כאשר שר הבריאות ביקר שם.

יוסף תמיר (הליכוד) :

האם אתה תמיד מבקר בבתי-חולים כאשר שר הבריאות מבקר שם?

אריה אליאב (סיעה סוציאליסטית עצמאית) :
עבדתי שם.

במצב זה של חובה מוטלת על מליאת הכנסת לעסוק בדחיפות בסוגיה שלפנינו ולקיים דיון יסודי בה על-מנת להסיק את המסקנות המתבקשות.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לשר הבריאות.

יוסי שריד (המערך) :

ניהלתם בייעולות את המפלגה עד שפשטתם את הרגל. אפילו זאת אינם יודעים לנהל.

מאיר פעיל (מוקד) :

זה קרה לחירות.

שר-הבריאות ו. שם-טוב :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במידה מסוימת אני חייב תודה גם לחברת-הכנסת חייקה גרוסמן וגם לחברת-הכנסת תמיר על שמצאו לנחוח להעלות לדיון את בעיית שירותי הבריאות במדינת ישראל. באמצעי התקשורת התחוללה סערה כל כך גדולה שידעתי שאין מנוס מכך שהכנסת תתכנס ותשמע על המתרחש.

אבקש מאת חברת-הכנסת תמיר שלא ייפגע אם אומר לו כי הצטרפתי על כך שדווקא עליו הוטל התפקיד. אני חושב שהוא נאם גאומים טובים יותר בכנסת והגן על תריות הניתנות יותר להגנה. אני מצטער, כי הייתי מעדיף שהנושא יועלה לדיון על-ידי חברת-הכנסת מהלי" כוד שהוא חבר ועדת השירותים הצבוריים של הכנסת.

בן-ציון קשת (הליכוד) :

אדוני השר, אם לך מותר לדבר על קדום, מדוע לחברת-הכנסת תמיר אסור לדבר על בריאות ?

יוסי שריד (המערך) :

אני מתפלא עליך אדוני השר, חברת-הכנסת תמיר הוא פשוט אובייקטיבי : הוא לא יודע — הוא אובייקטיבי. . .

אהרן אפרת (המערך) :

חברת-הכנסת תמיר פשוט לקח "טרמפ" על העניין הזה.

שר-הבריאות ו. שם-טוב :

לרגע לא התכוונתי לומר שאסור לחברת-הכנסת תמיר לדבר על ענייני בריאות. מותר לו בהחלט. הדבר מותר לכל חבר כנסת. רציתי לומר דבר פשוט, ואני מתפלא על שאין לכם סבלנות לשמוע. לא התכוונתי לפולמוס אלא לבירור העניין. רציתי שנושא זה יועלה על-ידי חבר ועדת השירותים הצבוריים של הכנסת, המלווה את הנושא כל ימות השנה.

חברי הכנסת, מדי שנה מתקיים כאן דיון על תקציב משרד הבריאות, ובדיון זה משתתפים כל חברי ועדת השירותים של הכנסת. גם השנה, לפני כשישה חודשים, התקיים דיון על משרד הבריאות, ואתם יודעים כי בדיון כזה אף לא חבר כנסת אחד, אפילו לא מהקואליציה, איננו חוסך ביקורת ממשרד הבריאות. אני האחרון שאני מר שאין מה לבקר. משרד שירותי כוה, שלגביו יש כל כך הרבה ציפיות מצד האזרחים, משרד המספק שירותים לשכבה כל-כך רחבה של אוכלוסיה — לא יתנו נגדו טענות וביקורת, הכל יהיה בסדר ?

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית) :

חבל מאוד שאנשי הליכוד מוצאים לנכון לנצל נושא כה רגיש וחיוני לעניינים אחרים במקום לדאוג לעניין עצמו.

יוסי שריד (המערך) :

יש משמעת של אופוזיציה, והיא יותר חזקה ממשמעת קואליציונית. מתי הצביעו נגד בגין ?

יוסף תמיר (הליכוד) :

לא השתמשתי במלה "דמאוגיה" — —

מאיר פעיל (מוקד) :

אתה לא צריך להשתמש. אתה מפגין אותה פה כל רגע.

חייקה גרוסמן (המערך) :

אתה עוסק בה.

אריה אליאב (סיעה סוציאליסטית עצמאית) :

המלה "תיאטראל" — זה דמאוגיה. תסיר את המלה הזאת.

יוסי שריד (המערך) :

זו המדינה היחידה שהגיעה להישג בין-לאומי ובה האופוזיציה גרועה מן הקואליציה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

אולי נצא לפגרה ?

יוסף תמיר (הליכוד) :

מה יש לעשות ? הכל מסכימים שהאחיות זכאיות לתנאי שכר ההולמים את מקצוען, את התמחותן, את כישוריהן ואת מסירותן. את השכר יש לנתק משכרם של עובדים בסקטורים אחרים ולתקן את העיוותים. לאחת שנותרה בשירות בבית-חולים הזכות לקבל משכורת שלא תהא פחותה משכרה של העוזרת שלה בבית, העוזרת לפי שעות. היום העוזרת מקבלת יותר מאשר האחות . . .

יש להשלים את התקן המקצועי לסוגיו ולהסדיר אחת לתמיד את כללי עבודתן של האחיות בתחומי המקצוע השונים, כגון חדרי חולים, חדרי מיון, חדרי ניתוח וכדומה.

אדוני שר הבריאות, הגיע הזמן שהממשלה תראה בשירותי הבריאות שירות לאומי וממלכתי. לא ייתכן שחברת סיעתך תבוא לפני מליאת הכנסת ותאמר שאין שומעים לך. תופסק האפליה לרעה של בתי-החולים הממשלתיים בהשוואה לבתי-החולים של קופת-החולים. תבוצע ריאורגניזציה, שמגמתה חלוקה אזורית של הגשת העזרה הרפואית על-ידי בתי-חולים באמצעות רשות אישפוז ממלכתית אחת.

אדוני היושב-ראש, במדינתנו מצוי כוח-אדם שאין רבים כמותו. קיים פוטנציאל עשיר של אחיות מוסמכים. נמצא בארץ ציוד רפואי מעולה ופועלים בארץ ארבעה בתי-ספר גבוהים לרפואה, שתרומתם היא פאר למדינת ישראל.

חסרים משרדי ממשלה הממלאים כיאות את תפקידם ויעילים בעבודתם.

חוברת מ"א, ישיבה ש"ל

— הצעות לסדר-היום (שם-טוב, קורפו, קשת, גיוסמן, שוסטק, מודעי, בן-מאיר, לנדאו, ורטמן, ישעיהו, שריד, פעיל) —

חיים לנדאו (הליכוד):

חבר-הכנסת תלמי, אני רואה שעשית שיעורי-בית ברצינות.

(חבר-הכנסת י. בן-מאיר קורא קרי-את-ביניים)

משה ורטמן (המערך):

חבר-הכנסת בן-מאיר, הרי זה לא עניין פוליטי.

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, נא להקשיב לדברי השר. אני מבקש שקט.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אני רוצה לחסוך מזמנה של הכנסת, לא ארבה בציטטאות נוספות. יכולתי לצטט עוד מדברי חברת-הכנסת מרשה פרידמן, מדברי חבר-הכנסת חביב שמעוני מהמערך, מדברי חבר-הכנסת שינמן מהמפד"ל, מדברי חבר-הכנסת אברמוביץ מאגודת ישראל, מדברי חבר-הכנסת ורדיגר מאגודת ישראל.

אני שואל את עצמי מה קרה בחודשים האחרונים שאפשר יהיה להביא להצעה לסדר-היום על כשלונו של שר הבריאות.

יוסי שריד (המערך):

פשוט מאוד, הבחירות התקרבו בתצי-שנה.

חיים לנדאו (הליכוד):

אדוני השר, האם זו גם דעת הרופאים בבתי-החולים? אתה שמעת לאחרונה את דעתם של מי שממונים ועוסקים למעשה בשירותי הרפואה.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אם לחבר-הכנסת לנדאו תהיה סבלנות לשמוע —

יוסי שריד (המערך):

הפרופסור עזרא זוהר יישב פה בעוד שנה על-יד חבר-הכנסת לנדאו.

חיים לנדאו (הליכוד):

היה כנס מנהלי מחלקות, לא אנשי מפלגה, והם השמיעו את דעתם.

(חבר-הכנסת מ. תלמי קורא קרי-את-ביניים)

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת לנדאו ותלמי, אני מבקש שקט.

מאיר פעיל (מוקד):

הפרופסור עזרא זוהר רוצה לשבת בכנסת בסיעת הליכוד. אני מקווה שלא יוכה לזה.

(קריאה: אתם יודעים שהוא לא היה היחיד, שזו היתה דעה כללית.)

(קריאה):

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
תלך לבית-החולים "אסף-הרופא", ואחרי כן תגיד אם זה עניין פוליטי או בעיה אמיתית של אישפוז.

לפני חודש נפגשתי עם שרת הבריאות של צרפת, גברת סימון ויי, וקיימתי אתה שיחה על שירותי הבריאות בצרפת. מעניין הדבר, עם צאתך לחוץ-לארץ הנך רואה כי העולם שלנו מבחינה אידיאולוגית הוא עולם מחולק, מבחינה מדינית — עולם מסוכסך, מבחינה כלכלית — עולם בהתחרות קשה; מבחינת הרפואה ושירותי הבריאות זהו עולם אחד: אותן בעיות, אותה ביקורת, אותו מחסור בכוח-אדם סיעודי ורפואי.

חזרתי לסטנוגרמות מלפני שישה חודשים, לפני שנה לפני שנתיים, וניסיתי לבדוק את עצמי, לנוכח הסערה, אם באמת נכשלתי. חברי הכנסת, בכרך 66 של "דברי הכנסת" אני קורא: "הסקירה של שר הבריאות הוכיחה בצדק שחל מיפנה חשוב במחשבה כלפי משרד הבריאות וכלפי צרכי משרד הבריאות במדינה ובממשלה. בתקופת כהונתו של השר, ותקופה זו בוודאי תצויין במדינה כתקופה רבת-תנופה בקידום ענייני הבריאות בארץ. . . — חבר-הכנסת שוסטק מהליכוד. הוא לא היה חייב לתת לי קומפלימנט כזה, הוא גם ביקר אותי קשות.

חיים קורפו (הליכוד):

יש לו קופת-חולים.

בן-ציון קשת (הליכוד):

הוא לא חבר ועדת השירותים, ואתה מצטט אותו כשזה לטובתך.

חייקה גרוסמן (המערך):

הוא היה הרבה שנים חבר ועדת השירותים.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

אדוני השר, באותו נאום דרשתי להכיר במקצוע האחות כמקצוע מועדף. אני שואל, אדוני השר, מתי אדוני דרש בממשלה להכיר במקצוע זה כמקצוע מועדף.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אשיב על השאלה. אני רק מבקש להקשיב.

חבר-הכנסת דיציאן, חבר ועדת השירותים של הכנסת, אמר לפני שישה חודשים — והדבר רשום בסטנו-גראמה, והסטנוגרמות לא נמחקות —

(קריאה: איפה אמר? בוועדת השירותים?)

הוא אמר מעל במת הכנסת: "ברצוני לחזור על אותם דברים שנאמרו על-ידי אדוני שר הבריאות, שמדי-נת ישראל מתברכת בשירותי בריאות שכל מדינה מתקדמת, כל מדינה מפותחת, יכולה היתה להתברך בהם". לא יכול להיות ששר הבריאות נכשל אם כאלה הם שירותי הבריאות.

יצחק מודעי (הליכוד):

לא חבר-הכנסת דיציאן אמר את הדברים, אדוני אמר אותם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אולי תקרא מה אמרה חברת-הכנסת אורה נמיר מסיעתך.

(חבר-הכנסת מ. תלמי קורא קריאת-ביניים)

— הצעות לסדר-היום (ישעיהו, שריד, בן-מאיר, פעיל, גרופר, שושטק, שם-טוב, אלוני, קרגמן, קורפו) —

היו"ר י. ישעיהו:

חבר-הכנסת בן-מאיר, אני מבקש שלא תנאם עכשיו. מדבר השר.

יוסי שריד (המערך):

אתה יודע שאין מקום להכניס ילד מפגר למוסד. תדרוש פיטוריו של השר וזולתו המר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אני מציע לך לבדוק מה נעשה בתחום זה.

מאיר פעיל (מוקד):

במקום לעשות ישיבות עם שר הסעד על עניין חברון, תן לו לעבוד בסעד.

היו"ר י. ישעיהו:

חבר-הכנסת פעיל, אתה מגלה היום פעילות יתירה.

פסח גרופר (הליכוד):

חבר-הכנסת פעיל, אתה עושה עבודה של קרקס. כדאי לך להפסיק. אל תהיה משרתם של אדונים, זה לא יעזור לך.

מאיר פעיל (מוקד):

תבדוק את התפקיד שלך בקרקס.

פסח גרופר (הליכוד):

יש פה חבל, אתה יכול לטפס כמו בקרקס.

(קריאה: חבר-הכנסת גרופר, בכל קרקס דרוש ליצן).

המשרד הכי-גרוע במדינה הוא משרד הבריאות. אתה יודע מה נעשה שם?

היו"ר י. ישעיהו:

אני מבקש מבדלי הקולות החזקים לא להשתמש בהם.

יוסי שריד (המערך):

חבר-הכנסת גרופר, אם להתרשם מההיגיינה הציבורית שלך הרי משרד הבריאות באמת נכשל.

פסח גרופר (הליכוד):

ההיגיינה הציבורית שלי היא יותר היגיינה משלך. עם כל היכולת הגדולה שלך אני מוכן להתמודד אתך, מוכן להתמודד אתך בכל המובנים ובכל האפשרויות.

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, יש גבול לכל דבר.

אליעזר שושטק (הליכוד):

אין איזה מקום במשרד הסעד בשביל חבר-הכנסת פעיל?

מאיר פעיל (מוקד):

אם לא תהיה לי ברירה, חבר-הכנסת שושטק, אעדיף ליהנות ממוסדות משרד הבריאות ולא ממוסדות משרד הסעד.

אליעזר שושטק (הליכוד):

— — באחד מן המוסדות למפגרים.

מאיר פעיל (מוקד):

— — אם כי אני בטוח שהיית רוצה שאני איהנה ממשרד המשטרה, מאיזה בית-סוהר.

היו"ר י. ישעיהו:

חבר-הכנסת פעיל, אני פונה אליך בפעם האחרונה. להלן אקרא אותך לסדר. אני מבקש.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אדוני היושב-ראש, הרי המתח של קריאות-הביניים מוכיח באיזו מידה הדיון הזה — — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

חברי הכנסת אספו כוח בחופשה. אתה מרגיש את זה.

היו"ר י. ישעיהו:

ועוד משתמשים ברמקול.

ישראל קרגמן (המערך):

שיוציאו אותו בחוץ, לא בבניין. שישמרו שלא יהיה זיהום אוויר.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אני מבקש מאוד מחברי הכנסת: אולי יאפשרו לי פשוט להיכנס לגופו של עניין. כל המתח הזה מוכיח באיזו מידה יש כאן דחפים פוליטיים, ולא כפי שאני חושב שצריך להיות: רצון לברר באמת מה הוא משבר שירותי הבריאות. אני מבטיח לחברי הכנסת שלא אסתיר עובדה אחת, ומימי לא הסתירתי. הכנסת תמיד ציינה את יכולתי לומר לה את האמת על המשברים שישנם. אבל יש מדדים בדוקים המראים מדי שנה מה היא רמת בריאות של העם בישראל — וזהו הקריטריון שלפיו ניתן למדוד אם נכשל משרד הבריאות או לא.

חברי הכנסת, אתן לכם מספר, שמקופל בו מאמץ של מאות ואלפי אנשים מדי שנה. ב-1975 הגענו לשיא בירידה בתמותת תינוקות: ל-1,000 נפש במדינת ישראל — 17.8. מאז 1948 ועד היום הזה, מה זה אומר, 17.8 ל-1,000 לידות חי תמותת תינוקות? איזה מאמץ של אחיות בריאות הציבור בתחנות לאם וילד, איזה מאמץ במחלקות הילדים, לאישפוז ילדים, כדי לרדת מדי שנה? והגענו לשיא לעומת 1948. תוחלת חיים — הגדלה משמעותית מתמדת של תוחלת החיים של כל האזרחים — זהו אינדיקטור המצביע על שירותי בריאות טובים הניתנים בהיקף רחב לעם.

חיים קורפו (הליכוד):

כמה חודשים נדרשו כדי להתגבר על הכולרה?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אתן לכם רשימת מחלקות שפיתחנו בשש השנים האחרונות, ואני בטוח שכל אחד מכם — אני מקווה שלא כפאצינט — ביקר בבתי-חולים. פיתחנו בשש שנים מכונני-לב ומחלקות לטיפול נמרץ בחולי לב, מן הטובים בעולם מבחינת ציוד-כוח-אדם סיעודי ורפואי. פיתחנו מחלקות לטיפול נמרץ נשימתי ברמב"ם, תל-השומר, "בילינסון" — המחדישות בעולם, על-פי כל הלקחים שהסקנו ממלחמת יום-הכיפורים. הקמנו מחלקות לטיפול נמרץ בילודים פגים, בכל בתי-החולים.

חוברת מ"א, ישיבה ש"ל

— הצעות לסדר-היום (שם-טוב, מודיע, בן-מאיר) —

אפשר איפוא לבוא ולהתעלם מכך, ולומר שיש כאן כשלון?

יש באמת משבר, אדוני הנכבד, ואומר לך במה המשבר — ואינני מזלזל בביקורת הכנה שהשמיעו מנהלי מחלקות בבתי-החולים "איכילוב" נגדי לפני כ-10 ימים. התרעמתי על צורת הוויכוח ואינני מתייחס כלל לפרוי-פסור וזהר בלבד. ייתכן שיש לפרופסור וזהר דתפים פוליטיים; זה לגיטימי. היו שם מטובי רופאי המדינה, מטובי מנהלי המחלקות שלנו, והם מתחו ביקורת. אתה שואל: מה מקור המשבר הזה שצץ והחריף בששת החודשים האחרונים? אני רוצה עכשיו לענות על שאלתך:

מקור המשבר טמון בעובדה שהממשלה הזאת, מתוך שיקולים שלה, מתוך תביעה של הציבור, נאלצה להדק את חגורת התקציב שלה ונאלצה לפגוע במשרדים השירותיים, כמו שאומרים: להתוך בבשר החי. אני מודיע מעל הבימה הזאת שאמרתי זאת כאשר דיברתי על התקציב — אתה יכול לראות זאת בסטנוגרמה — ואמרתי זאת בוועדת השירותים של הכנסת: הקיצוץ בתקציב משרד הבריאות, משרד החינוך ומשרד הסעד הגיע לקו האדום, שאחרי חייב יהיה האזרח להרגיש שהשירותים שהמדינה תוכל לספק לו יהיו קטנים יותר וגרועים יותר, והדגשתי שמתחת לקו האדום יבוא משבר — והמשבר הזה באמת בא.

במה הוא מתבטא? זאת בעצם הביקורת שהרופאים ב"איכילוב" מתחו עלי. הם אמרו: (א) נפגם עקרון האזרחיות של האישפוז. מטלטלים חולה אל מחוץ לאזור שלו מסביבות מינהליות תקציביות.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
זה לא קשור בתקציב.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

מדוע נאלצה קופת החולים באמת לטלטל חוליה לבית-חולים רחוק של קופת-חולים במקום לשלוח אותם לבית-החולים הקרוב של הממשלה? הטלנו עליה תשלום של 350 לירות ליום אישפוז במקום 90 לירות. נכון שזה פחות מהעלות, ובה בוועדת השירותים אמרת שזו משה דראסטית מאוד על קופת-החולים. מי כחבר-הכנסת שוסטק יודע את זה. באה קופת-החולים — ואני מציע לכל שוללי קופת-החולים להקשיב ולראות את המפעל הענקי הזה למען בריאותו של העם, שקיים כבר עשרות שנים — באה קופת-החולים ואומרת: אתה הטלת עלי תשלום כבד כזה, אני רוצה ליעל את עצמי, אני רוצה לנסות לאשפז פחות. אמרתי: לאשפז פחות — בהחלט, לטפל בחולה במרפאה, ולא לאשפז אותו מהר — כי קודם נתנו תמריץ לאשפז ב-90 לירות ליום. אמרתי לקופת-החולים: לחסוך באישפוז — כן, לטלטל אורח מאשקלון, שם יש בית-חולים "בריוולי", לבאר-שבע, או מצפת לעפולה, או מקריית-שמונה לעפולה — לזה אינני יכול להסכים.

לפני שאתה מביא את הביקורת של הרופאים תעיין בהצהרות שלי לעיתונות. יצאתי בתביעה לקופת-החולים לבטל את הכירסום הזה בעקרון האזרחיות, ולשמחתי הרבה אני יכול לבשר לכם שהגעתי סוף סוף להסכמה עם קופת-החולים ובהימים הקרובים תפורסם מפת אישפוז

הקמנו מכוני דיאלוזה. שימו לב: ב-1971 הצלנו על-ידי דיאלוזה חייהם של 169 חולי כליות נדונים למוות; ב-1972 — 216 חולים.

יצחק מודיע (הליכוד):

אדוני השר, בזה איננו מאשימים אותך, אל תתנצל. אנחנו יודעים מה חסר בדיאלוזה. אנחנו יודעים מה חסר בבריאות הציבור.

שר-הבריאות ו. שם טוב:

אדוני, תצטייד בסבלנות. האמן לי שבסוף אומר במה המשבר. אני מבקש קצת הגינות, לשמוע. כשסיעה רצינית כמו סיעת הליכוד, שהיא האופוזיציה הראשית בכנסת — כך היא אומרת — מציעה הצעה לסדר-היום על כשלוננו של שר הבריאות, היא חייבת לתת לו להסביר למה הוא חושב שהוא לא נכשל. אני חושב שאינני מבקש יותר מדי.

במכוני דיאלוזה הגענו ב-1973 ל-297 מטופלים; ב-1974 — ל-348; ב-1975 — ל-443. אדוני, מקום ראשון בעולם, מבחינת מיטות דיאלוזה ל-1,000 נפש. יכולתי ללכת הלאה ולתת דוגמה נוספת: עבודה מונעת של בריאות הציבור. מדובר לא רק באישפוז. הרי לפרוי-אה יש שני חלקים: הרפואה המונעת והרפואה הקורא-טיבית. אפשר להתעלם ממה שנעשה ב-800 תחנות לאם ולילד במתן חיסונים לילד, בהדרכת יולדות, בהדרכת המשפחה, בטיפול בקשישים, מיטות יום, פיתוח קהילתי? הקמנו מרכזי בריאות קהילתיים בספר. בקריית-שמונה הוקם מבנה; במעלות כבר מתוכנן ומתוקצב; בנצרת — מתוכנן ומתוקצב; בעכו — מתוכנן משרד קהילתי לבריאות הנפש. מכל זה ניתן להתעלם ולבוא ולומר שיש כאן התמוטטות של שירותי הבריאות במדינת ישראל?

אני יכול להביא לכם מספרים מרשימים. אדוני, עוד לא היתה במדינת ישראל תנופת בנייה כזאת, להחלפת הצריפים בבנייה קשה בהתאם לתביעות של חברי כנסת שלך בוועדת השירותים, כמו בשש השנים שבהן היה לי הכבוד לכהן כשר הבריאות. אפשר להתעלם ממה שנעשה בשש השנים האלה? פתחנו שלושה בתי-חולים, מהמודרניים ביותר — על שם רבקה זיו בצפת, בסערת מלחמת יום-הכיפורים; שנה לאחר מכן — בית-החולים רמב"ם החדש בחיפה, שהפך להיות מרכז רפואה ממדרגה ראשונה. פתחנו בית-חולים "פלי-מון", בידח עם חיפה, למחלות ממושכות, ויש בו היום 200 מיטות ועוד 120. אנחנו בונים עכשיו את תל-גיבורים, עם 600 מיטות, הלל יפה חדרה, 300 מיטות; ב"איכילוב", תל-אביב — 750 מיטות; "אייזנברג" — 380 מיטות; תל-השומר — 900 מיטות; בטירה — בית-חולים לחולי נפש, כדי לרוקן את עכו — 400 מיטות, והוא כבר עומד מוכן; בבאר-שבע — בית-חולים לחולי נפש, 400 מיטות; ועוד 390 מיטות בבתי-חולים קיימים. והכנו את כוח-האדם הסעודי שישרת שם. הוא ישנו במשק, אלא שלא בא לעבודה — ועוד אעמוד על כך. תנופת בנייה כזאת, ביזמה ממשלתית — זו הפעם הראשונה; לא כל כך ביזמת קופת-החולים, כי קופת-החולים כורעת תחת עול חובותיה. זוהי תקופה ראשונה שבה הפך משרד הבריאות להיות הגורם המרכזי הבולט בבניית בתי-חולים, אדוני.

אדירות של אחיות אל בתי-החולים. לאחר מכן אנחנו רואים משבר. נראה שהפאטנט הזה לא נשקל מראש די הצורך, כי הוא יצר את הפערים.

שר-הבריאות ו. שם-טוב :

הוא נשקל די הצורך, ואני אענה על השאלה הזאת. אני רוצה לומר ביותר ובצדק לחבר-הכנסת בארי, היות שעסקת בסטנוגרמות : אני מוכרת לומר לזכותך שבדיוק מה שאמרת עכשיו בקריאת-ביניים אמרת גם בדיון על התקציב לפני שישה חודשים וגם בדיון על התקציב לפני שנה. כל מה שאתה אומר מוכיח שהמשבר של כוח-אדם סיעודי במדינת ישראל איננו משבר אקוטי והוא לא צץ בשלושת החודשים האחרונים. הוא משבר כרוני המלווה את מדינת ישראל מוזמן שהיא קיימת, הוא משבר כרוני ברוב מדינות העולם. חבר-הכנסת בארי, אם שר בריאות חייב להתפטר מפני שחסרות לו אחיות — חייבים היו להתפטר כל שרי הבריאות לפני ויתפטר כל שרי הבריאות אחרי, וחייבים להתפטר שרי הבריאות במדינות רבות מאוד בעולם.

הבעיה היא מה ניתן לעשות כדי להקל את המחסור הזה באחיות. אני אומר לכנסת, ואני אומר לא זה מתוך ידיעת העניין, שהמשבר באחיות החרף את מפני שמערכת האישפוז קפואה אלא מפני שפיתחנו אותה פיתוח מזורז מאוד. כל המחלקות המיוחדות שציינתי דורשות כוח רפואי לנפש פי שלושה מזה שבמחלקה פנימית רגילה — על חולה אחד שלוש אחיות במחלקת התאוששות של חדרי ניתוח או בטיפול נמרץ נשימתי. היות שפיתחנו את הרפואה המיוחדת הזאת, שהעלתה את רמת הרפואה הישראלית, יצרנו בעצמנו ביקוש גדול יותר לאחיות מוסמכות ואנו משלמים עכשיו את המחיר. יכולת לשאול, בצדק : אדוני שר הבריאות, מדוע פיתחת את המחלקות האלה אם לא הכינת קודם כל כוח-אדם סיעודי ? רבותי, אין לי בעניין זה מחדל. הכינונו את כוח-האדם הסיעודי, הכינונו את האחיות בבתי-הספר לאחיות בישראל, ואתן לכם מספר שהוא מעניין ביותר והייתי מבקש לא לשכוח אותו כאשר ועדת השירותים תדון מחדש בנושא זה : משנת 1948 יצרו בתי-הספר במדינת ישראל 18,000 אחיות, ומהעלייה החדשה קיבלנו 2,912 אחיות. בסך-הכל מבתי-הספר, הייצור שלנו, ומהעלייה החדשה יצרנו 21,000 אחיות. אני מקווה את מספר האחיות שהיו לפני שנת 1948 — — —

מנחם בגין (הליכוד) :

לא יצרנו אלא הכשרנו, הרכנו, חינונו.

שר-הבריאות ו. שם-טוב :

אני מודה על העברית הנכונה. הכשרנו וקלטנו 21,000 אחיות, אבל בעבודה — בכל המוסדות של הממ"ש שלה, של קופות-החולים, של היריחו, של מלב"ן, של "הדסה", של "ביקור חולים", — יש 14,700 אחיות, ואילו 6,500 אחיות, שהשקענו מאמץ לחנך אותן ואשר סימנו את לימודיהן בבתי-הספר ויש להן תעודות, יש גם בות בבית ואינן עובדות. זוהי הנשירה הגלויה. יש גם נשירה סמויה, אדוני, וזו העבודה החלקית של האחיות אשר עובדות אבל אינן עובדות במשרה מלאה.

נכון שלפני שלוש שנים חיפשתי דרך להקל, ואז באו אחיות רבות שאינן עובדות ואמרו : אדוני השר, אם תאפשר לי לעבוד ארבע שעות ביום או אם תאפשר לי

אזורית מוסכמת אשר תאפשר לספק לכל אזור לקבל שירותי אישפוז באזור שלו, פרט למקרים שיש צורך לשלוח לבתי-חולים אחר מטעמים רפואיים. זאת אחת הסיבות של ההתמרמרות המוצדקת של רופאי בתי-החולים הממשלתיים, על שמטלטלים את הפאציינטים, שהיו קרוי בים אליהם, למרחקים, וסיבה זו נפלה ואיננה.

הסיבה השנייה להתמרמרות ולהתפרצות היתה קצת שונה. רופאי המדינה טוענים שבתי-החולים של קופת-החולים מועדפים מבחינת סטאנדארטים של בנייה, מב"ח, סטאנדארטים של כוח-אדם, מבחינת תנאי שכל ותנאי עבודה לאחיות ולרופאים לעומת בתי-החולים הממשלתיים. אני מוכרח לומר לכם שנראה לי שיש בעניין הזה הגזמה רבה למדי.

רבותי, השביחה הממושכת והראשונה של אחיות בת ארבעה ימים פרצה בבתי-החולים "השרון" של קופת-החולים ולא בבתי-החולים של הממשלה. האחיות של בתי-החולים "השרון", כאשר באו וסיפרו מה תנאי השכר ומה תנאי העבודה שלהן, מה הטיפול בילדיהן — ראיתי שלמעשה אין כל הבדל בין התנאים שלהן בבתי-החולים "השרון" של קופת-החולים ובין בתי-החולים "תל-השומר" או "אסף-הרופא".

אני חושב שתביעה אחת של הרופאים צודקת : הגיע הזמן לאחד את המערכה הזאת. חבר-הכנסת תמיר, הגיע הזמן לאחד את המערכה הזאת. אני מוכרח לגלות לך סוד. לפני ארבעה חודשים אמרתי שעם קבלתו של חוק ביטוח בריאות חובה, שנותן לשר הבריאות פיקוח ושליטה על תקציבי קופות-החולים, זו הפעם הראשונה מאז 1948, אני מוכן להקים רשות אישפוז או מינהל אישפוז, תקראו לזה איך שאתם רוצים, ובו בכניס לניהול את בתי-החולים של הממשלה ואת בתי-החולים של קופות-החולים, נקבע סטאנדארטיזציה של הבנייה, של תקני כוח-אדם של שכל, ואנחנו כבר מינינו, בהס"כמתן של קופות-החולים, צוות מומחים שעליו להתחיל בהכנות להקמת הרשות הזאת, אשר תפעל על-פי הקריטריונים של חוק ביטוח בריאות חובה, כדי שלשר הבריאות תהיה שליטה גם על הרשות שאם לא כן הוא יהיה אחראי כלפי הכנסת על המתרחש בבתי-החולים, אבל לא תהיה לו כל השפעה על הרשות עצמה. כך אנחנו מטפלים בסיבה השנייה של ההתמרמרות המוצדקת, לדעתך, של רופאי המדינה הרואים עצמם מקופחים לעומת רופאי קופות-החולים.

ועכשיו אני בא לסיבה השלישית של התסיסה הזאת, שהיא ללא ספק, רבותי חברי הכנסת, המחסור בכוח-אדם סיעודי.

ידידה בארי (הליכוד) :

אדוני השר, חסכים עמדי כי הסיבה השלישית, עמדנו עליה כבר כאן בכנסת זמן רב לפני הקיצוצים האחרונים בתקציב המדינה, ועמדנו לפני שנתיים כאן וציינו שניתוחים אינם מבוצעים אף-על-פי שחדרי ניתוחים פתוחים, רופאים עומדים לרשות, הקהל מחכה — משום שחסרות אחיות, ואלה אינן מוכנות לעבוד בתנאים אלה.

יצחק מודעי (הליכוד) :

יותר מזה, אדוני השר, אתה בישרת לנו שהמצאת אפשרות של שירות חלקי לאחיות וזה הזרים כמויות

פתרון למשבר אלא פתרון לגשירת האחיות ונעודד אלה שאינן עובדות או שעובדות עבודה חלקית לחזור לעבודה מלאה.

רבתי חברי הכנסת, אני חוזר וקורא לציבור האחיות לא לזעזע את המערכת. לא אהיה ישר עם עצמי אם אומר שאין נקודות תרופה מינהליות במשרדי. אנו מתמודדים עם הבעיות האלה. המנכ"ל של משרדי הפרויקט מנכ"ל, מאז כניסתו למשרד החליט לשנות את מבנה המשרד. היום סיכמנו עם המנכ"ל שנקלוט כמשה רפואי למנכ"ל את הפרופסור שני, הידוע כאחד מבעלי הידע המינהלי הרפואי בארץ. הוא הסכים לבוא ולחזק את המערך המינהלי-רפואי של המשרד. אני מקווה שעם הצעדים שנקטנו נוכל לצאת מהמשבר הזה, שאני רואה בו משבר חולף, ולשפר את השירותים במידה מאקסי-מאלית.

אדוני היושב-ראש, אילו היה הדבר תלוי בי לא הייתי מתנגד שיקויים דיון בנושא זה. אבל כאשר אמרו לי שהכנסת נמצאת בפגרה והדיון יידחה לזמן רב, אם כי בעוד חודשיים הנושא יהיה נושא — אינני מתנגד להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

הי"ר י. ישעיהו :

רשות להצעה לחבר-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מוקד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בא אני להציע לכנסת להסיר מעל סדר-יומה רק את הצעתו של חבר-הכנסת יוסף תמיר על שירותי הבריאות בישראל. אני עומד על כך שתהיה הצבעה נפרדת על הצעות חברי-הכנסת חייקה גרוסמן ויוסף תמיר.

הצעתו להסיר רק את הצעתו של חבר-הכנסת יוסף תמיר, ולהלן הסיבות :

הסיבה הראשונה : אני חושב שסיעה שהעזה להציע לפני 4—5 חודשים להוריד מתקציב הבריאות 24 מיליון לירות — סיעת הליכוד — — —

(חבר-הכנסת י. כהן קורא קריאת ביניים)

כאשר אני אומר לעשות את זה לתקציב הבטחון, שיש לו תקציב גדול פי מאה, אתם מתנגדים.

(חבר-הכנסת י. כהן קורא קריאת ביניים)

זאת בנוסף על התקציב הריאלי, שהוא קטן בלא-הכי, שר הבריאות סקר אותו בכשרון מלא, ואין לי מה להוסיף. סיעה שמציעה להוריד 24 מיליון לירות מתקציב הבריאות, שבלאו-הכי הוא קטן באופן ריאלי מתקציב השנה הקודמת, אם היא מעזת לעשות אורגיה שלמה על שירותי הבריאות בארץ — אין צביעות פוליטית גדולה מזו.

יוסי שריד (המערכ) :

זה כמו בנושא הסובסידיות.

מאיר פעיל (מוקד) :

בדיק. אמרתי את הדברים האלה על הסובסידיות ואמרתי אותם על תקציב משרד החינוך. אשם יש צביעות

לעבוד יומיים בשבוע, אני מוכנה לחזור לעבודה. הודענו לאחיות הראשיות בבתי-החולים לקלוט אחיות לעבודה חלקית, ובאמת הצטרפו אלינו קרוב ל-1,600 אחיות, בתקופות שונות, לעבודה חלקית. האחות הראשית, אשר צריכה לסדר את המשמרת, נכנסה לאחת הבעיות הקשות ביותר. היא צריכה להתחשב בכך שאחות זו עובדת ביום שני שלוש שעות ואחות זו עובדת ביום חמישי ארבע שעות, ועל האחיות אשר עובדות עבודה מלאה נפל עומס הרבה יותר גדול. התוצאה היתה שהרבה אחיות עברו מעבודה מלאה לעבודה חלקית, וזה קיוונו את היתרון של אלה שבאו לעבודה חלקית. לכן אנחנו מחפשים עכשיו דרך לעודד עבודה מלאה בלי לפגוע בעובדות עבודה חלקית.

רבתי חברי הכנסת, אין אדם המכיר טוב ממני את עבודתה הקשה של האחיות בישראל, וחורה לי מאוד, חברי-הכנסת תמיר, על דבר-ך. אתה חייב לדעת שאין שבוע שאינני מבקר בבתי-חולים ממש. אולי לא ראית הרבה צילומים בעתונים איך אני מבקר ולוחץ ידיים של חולים ; זאת כיוון שאני שונא את הדבר. אני הולך לכל בתי-החולים פתאום באמצע הלילה, לחדרי המיון, עורך בדיקה של הסעת חולים על-ידי מגן דוד אדום ; לכן חורה לי מאוד על שמצאת לנחות לבוא ולומר שהשר לא ביקר מימיו. אני מכיר את עבודת האחיות ליד מיטת החולה, אני מכיר את עבודת אחיות בריאות הציבור בכפר הנידח, בספר המרוחק, כיצד היא מכתת רגליה משכונה לשכונה ומקומה לקומה.

אני חושב שהחברה הישראלית לא תוכל לעולם לשלם לאחות את מה שמגיע לה, כפי שלא תוכל לשלם לרופאים את המגיע להם. גם הרופאים אינם נמצאים בשיא השכר, אם כי יש שעוסקים בפראקטיקה פרטית. אנו עדים, לצערי, לירידת רופאים צעירים לחוץ-לארץ מטעמים של שכר. אינני יכול לפתור את כל הבעיות בבתי-אחות. עכשיו הבעיה האקוטית היא בעיית האחיות. פה יושבות האחיות ואני חייב לומר, מתוך הכנות מאבק, שאסור לאחיות לשבות. זו עבודה הומאנית של שירות האדם בחוליו, ברפיונו ובפחדו מן המוות. אינני מתקיים לתביעות האחיות כתביעות פרופסיונאליות של הגנה על המקצוע. אני עצמי הצעתי לפני כשנה בממשלה להכריז על מקצוע האחיות כמקצוע מועדף. פניתי מהראש דיו ומהטלוויזיה לאיגודים מקצועיים ולעובדי המינהל והמשק : בואו ננתק את הדומינו, נכריז על מקצוע האחיות כמקצוע מועדף. אבל, פרט ל-42,000 העובדים הבלתי-יחידים ששלחו לי מברק על הסכמתם, לא שמעתי מהרופאים ולא מעובדי המינהל שהם מוכנים לכך. ברור לי שאם נפרוץ את מגנל השכר בנושא אחד נפרוץ את כל מערכת השכר בממשק.

ברור שזה מבחן החברה הישראלית כולה, ולא מבחן של שר הבריאות, כפי ששר הסעד איננו יכול לתת כרצונו לעובדים הסוציאליים וכפי ששר החינוך אינו יכול לתת למורים. יש מדיניות כללית, צריך לקבוע איך אפשר בלי לזעזע את המדיניות לתת לאחיות תמריצים, לעודד עבודת אחיות במחלקות קריטיות ולעודד עבודת אחיות באזורי ספר מרוחקים.

אני מקווה שנמצא דרך כזאת, אנו עכשיו בשיא של שיחות עם האחיות, וועדת השרים לענייני שכר תתכנס שוב ביום שישי להכריע. אני מקווה שנמצא לא

— הצעות לסדר-היום (פעיל, קשת, בן-מאיר, ישעיהו, גרוסמן, שוסטק, אמוראי) —

מאיר פעיל (מוקד):

יש לך מה לומר? טוב שלא אמרת.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

זכותו של שר הבריאות להביע דעתו.

מאיר פעיל (מוקד):

מה אני רוצה לומר? אני רוצה לומר ששר בישראל ומנהיג פוליטי, לגבי נושאים חשובים ולגבי עובדים חשובים, בעיקר אם הוא עובד אתם — כמו שר הבריאות עם עובדי הרפואה — יכול בהחלט לתפקד בממשלה כאפוסטרופס וכמגינם בריש גלי, ואם שר אחר, שר הסעד, נאבק על מבנה של בתי-כנסת בחברון, נושא שבוודאי רחוק מתפקידו, ומבזבז על כך שעות טובות, ודאי שמותר לשר הבריאות להיאבק למען עובדיו.

יש לי איפה ביקורת על השר. אדוני השר, אל תתפטר, היאבק למען האחיות. אותו שר חקלאות שהזכרתי הצליח מאוד בתפקידו זה של שר החקלאים במקום שר החקלאות. ואתה יודע למי אני מתכוון.

הנימוק השלילי האחרון להצעתי להסיר את ההצעה מסדר-היום — אני חושב שעלידי — — —

אליעזר שוסטק (הליכוד):

הציעו לשר הבריאות שיהיה סולידארי עם האחיות ויתפטר.

מאיר פעיל (מוקד):

שיהיה סולידארי עם האחיות ויאבק למען.

הנימוק האחרון להצעתי להסיר את הצעת הליכוד מסדר-היום הוא: אני חושב שהליכוד פתח במערכת הבחירות, ולדעתי בצורה מכוערת ובלתי קולגיאלי. הגיע הזמן להשיב לו בכיעור על כיעור. אתם רותמים למערכה זו את היצירים הכי-מכאיבים של האדם ביש-ראל, כי זה מכאיב לו ששירותי הבריאות אינם בסדר. אתם רותמים לכך תביעות של הרופאים, צודקות ובלתי-צודקות. התחלחם במערכת הבחירות. לפחות יידע הציבור שהכנסת התכנסה לא מפני ששירותי הבריאות יקרים לכם, אלא מפני שאתם רוצים להכות בפחים ולפתוח במערכת הבחירות.

לכן אומר יהודי כמוני: על הצעת חברת-הכנסת גרוסמן נדון בכנסת או בוועדה. לגבי הצעת הצביעות של הליכוד צריך שהמערך יהיה אמיץ ויורידה מסדר-היום.

היו"ר י. ישעיהו:

חברת-הכנסת פעיל, אינני מסכים להגדרה זו. אני מבקש שלא תרד מן הדוכן, וחוזר בך מהמלים "הצעת צביעות".

מאיר פעיל (מוקד):

אינני יכול לחזור בי. בעברית צחה מה שהם עשו זה צביעות.

עדיאל אמוראי (המערך):

מי ממציא לקצץ בתקציב משרד הבריאות 24 מיליון לירות ואחר כך מגיש הצעה כזאת, זו צביעות. הליכוד עשה מעשה צביעות. קודם הוא מציע לקצץ ואחרי כן הוא מציע הצעה כזאת.

בבית הזה — בליכוד היא, פלוס כמה אלמנטים של המפד"ל, שחברת-הכנסת בן-מאיר מייצג אותם. זוהי דוגמה של צביעות. אילו היה לכם כבוד עצמי הייתם שותקים.

בן-ציון קשת (הליכוד):

אתה פשוט מצחיק.

מאיר פעיל (מוקד):

יכול להיות, אבל זה מעציב מאוד.

הסיבה השנייה: אני חושב שצודקת חברת-הכנסת חייקה גרוסמן בכך שהצדיקה את האחיות במאבקן, ואין טעם שאני אוסיף עוד סיבות. רובן נאמרו, ואין טעם לומר את כולן.

אם יש לי ביקורת על שר הבריאות, וממילא זו ביקורת חברית במלוא מובן המילה, הביקורת היא לא על כך שהוא לא התפטר אלא על שהוא לא נהג בעניין האחריות ובעניין רשות האישפון הממלכתית כפי שנהג שר חקלאות מסויים לפני יותר מעשר שנים, כאשר במקום להיות שר החקלאות הוא הפך להיות שר החקלאים והיה לנציגם בממשלה, ועשה הרבה קאפיטאל פוליטי מזה. הייתי בהחלט מציע לשר הבריאות הנוכחי, בשנת הבחירות, להיות מנהיג של עובדי הרפואה. במקום שיעמוד בכנסת ויצדיק את מדיניות השכר של הממשלה, שהוא עצמו יודע עד כמה היא איננה מוצדקת, ודאי לא לגבי מקצועות כמו זה של האחיות — מוטב שיהפוך את עצמו לראש וראשון ולמנהיג של עובדי הרפואה, במיוחד המקופחים שביניהם. זה קשה, זה יחייב את חבריו השרים להתמודד איתו. שיאכלו גם ממנו קצת מרורים כמו שהם אוכלים משר הסעד בעניין עפרה, חברון וקדום, שהם המקומות "הכי-חשובים" למדיניות הסעד במדינה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אתה כרגיל מדבר לא לעניין. אתה אומר דברים מגוחכים.

מאיר פעיל (מוקד):

כן, חברת-הכנסת בן-מאיר, ביום שלישי שעבר, כאן בכנסת, בחדר סיעת המפד"ל התנהלה ישיבה של קבר-ניטי חברון. נכנסתי וביניהם ראיתי את שר הסעד.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אתה תכתוב לשר הסעד איפה מותר לו לשבת? כאשר יהיה משטר קומוניסטי אתה תכתוב לשר הסעד איפה לשבת. בינתיים זה משטר חפשי. עדיין המשטר שלך לא הגיע. אתה תכתוב איפה שר הסעד יישב? הוא צריך אישורים ממי?

היו"ר י. ישעיהו:

חברת-הכנסת בן-מאיר!

חייקה גרוסמן (המערך):

לך מותר לומר לשר הבריאות איפה הוא צריך לשבת?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אני אמרתי איפה הוא צריך לשבת? יש לי מה לומר על ניהול המשרד.

היו"ר י. ישעיהו :

אבל לא הגדרה כזאת.

יוסי שריד (המערך) :

הלוואי והיית נוהג כך עם כל חברי הכנסת.

(קריאה : זה עניין של פרשנות).

היו"ר י. ישעיהו :

זה לא עניין של פרשנות. זה עניין של נימוסים פארלאמנטאריים.

חייקה גרוסמן (המערך) :

איזה עניין של נימוסים ?

היו"ר י. ישעיהו :

היושב-ראש חייב למלא את תפקידו. אני שואל את חברת-הכנסת גרוסמן אם היא מסכימה להצעת השר, שהצעתה תועבר לוועדת השירותים הציבוריים.

חייקה גרוסמן (המערך) :

כן, אני מסכימה.

היו"ר י. ישעיהו :

לגבי ההצעה של חברת-הכנסת גרוסמן יש רק הצעה אחת — להעבירה לוועדת השירותים הציבוריים. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה

— רוב

— מיעוט

נגד

— 2

נמנעים

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת השירותים הציבוריים נתקבלה.

בועז מאב (תנועה לזכויות האזרח) :

אני מבקש רשות להודעה על הימנעות.

היו"ר י. ישעיהו :

נסיים את ההצבעה.

לגבי ההצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת תמיר יש

שתי הצעות : האחת — לא לכללה מסדר-היום, והשנייה

— להעבירה לוועדה. אני מעמיד להצבעה שתי הצעות זו מול זו.

הצבעה

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום — 12

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 44

יוסי שריד (המערך) :

שימו לב למחזה, ואחר כך מדברים על משמעת קואליציונית ומשמעת אופוזיציונית.

המשך ההצבעה

נמנעים

— 5

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות להודעה לחברת-הכנסת וילנר על הימנעות סיעת מהצבעה.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנו הצבענו בעד אי-הכללת ההצעה של סיעת הליכוד בסדר-היום, והת-פלאנו מאוד על ששר הבריאות הסכים שההצעה של הליכוד לדון בכשלונו של השר תועבר לוועדה או תידון במליאה. עצם ההסכמה לקיים דיון בהצעה בניסוח כזה מראה עד כמה חלשה הממשלה מול ההסתערות של הליכוד.

אנו דוחים את ההצעה הדמאגוגית של הליכוד. לא רק בתקציב שירותי הבריאות הציע הליכוד קיצוץ. בזמן הדיון על התקציב בכנסת הציע הליכוד לקצץ בתקציבי משרד הבריאות ומשרד החינוך סכומים של מיליונים רבים. ועכשיו בא הליכוד ובאופן דמאגוגי טוען בשם האחריות והרופאים, ובשם הסטודנטים שמעלים להם את שכר הלימוד באוניברסיטאות. הליכוד היא המפלגה שנושאת באחריות העיקרית לכך — אם אצטט את הר"ר פאלי שדיברו בכנס הרופאים — שחולים מתים לא ממי חלות שצריכים למות מהן אלא מחוסר אחריות, מחוסר מכשירים רפואיים ומחוסר תקציב. מי אחראי לזה ? — קודם כל הליכוד.

אנו נמנעו מהצבעה על ההצעה של חברת-הכנסת גרוסמן מפני שאיננו מנקים את הממשלה מאחריותה למצב שירותי הבריאות, למחסור האחריות ולמצבן הקשה של האחריות ושכרן הבלתי-נסבל. הליכוד אחראי אחריות כבדה ביותר, אבל הממשלה אחראית למצב של שירותי הבריאות מאותה סיבה ששר הבריאות ציין. הוא אמר את האמת, אבל לא הגדיר את זה עד הסוף. הוא אמר שהמשרד בשירותי הבריאות החרף בתודשים האחרונים מפני שהממשלה, בתקציב האחרון שהביאה לכנסת, הציעה לקצץ בשירותים, בכלל זה בשירותי הבריאות. ומדוע ? מפני הפוליטיקה של הממשלה, מפני שכמעט שני שלישים מהתקציב מוקדשים להוצאות צבאיות ולהחזרת החובות בעד קניית הנשק. זו הסיבה, ואיש לא רצה כאן לקרוא לילד בשמו. אתם מביאים להרס הכלכלה, השירותים, המוראל של הציבור, ונוסף על זה אתם עלולים להביא לעוד מלחמה. פירוש הדבר שכל זמן שלא תשימו קץ לכיבוש, לאש-ליות של סיפוחים, לאשלויות שתחסלו את-העם הפלש-תינאי בלבנון ; כל זמן שלא תעברו למדיניות של שלום, לקיצוץ רציני במיליארדים רבים של התקציב הצבאי — לא ישתנה המצב. אם תעשו כן, כִּי-אז יהיה יותר בטחון וגם יותר כסף לשירותים. הבעיה היא בתקציב, הבעיה היא במדיניות.

הליכוד הוא האחרון שיש לו היום זכות לדבר בנו-שאים האלה, כי הליכוד הוא הקיצוני בדרישות לקצץ את שירותי הבריאות, החינוך, הסעד. הכל הם דורשים לקצץ לטובת מולך המלחמה.

לכן מצאתי לנכון להדגיש את העיקר, ששר הברי-אות רק רמז לו, אבל לא הגדיר אותו בפה מלא : או כיבוש ומלחמות — או בטחון ושירותים נאותים לעם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :
מה על הכיבוש בלבנון ?

היו"ר י. ישעיהו :

חברת-הכנסת בן-מאיר, אל תזמין עוד נאום.

רשות הדיבור לחברת-הכנסת מואב, להנמקת הימנעות סיעתו מהצבעה.

בועז מואב (תנועה לזכויות האזרח) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, נמנענו מהצבעה הן על הצעת המערך והן על הצעת הליכוד משום ששתי ההצעות לסדר-היום שהובאו כאן לא עסקו בגופו של עניין, בנושא האחיות; הן עסקו בגופו של שר הבריאות — חברת-הכנסת גרוסמן, שהביאה את ההצעה בשם המערך, באה להגן על שר הבריאות, והליכוד — לתקוף את שר הבריאות.

הנושא העומד לפנינו — המשבר בשירותי הבריאות, המשבר באישפוז ונושא האחיות — הוא אקוטי, ולדברים הללו לא שמענו כאן פתרונות, לא שמענו כאן הצעות. אינני חושב שהתפטרותו של שר הבריאות תפתור את המשבר בשירותי הבריאות.

חברת-הכנסת גרוסמן אמרה כי המדובר הוא במחלה אקוטית על רקע של מחלה כרונית, וטענה כי כל פניו-תיה נפלו על דאגים אטומות. אנשים אטומות של מי, חברת-הכנסת גרוסמן? אנשים אטומות של השותפים בממשלה? אם מדובר במחלה כרונית — מה עשיתם בממשלה, מה עשה המערך כדי לטפל בשרשי המחלה? גם בתופעות האקוטיות העלינו הצעה דחופה לדיון עוד בחודש יולי, כאשר העלינו הצעה דחופה לדון במצב שהשתרר בבתי-החולים היו אלה נציגי המערך שטענו כי אין כל דחיפות בהצעה זו. רק כאשר מאיימים בשב"ת או כשיש קאטאסטרופות או כשהבחירות באופק מתחיל גם חלק מהקואליציה לעבור לאופוזיציה ולטעון על מחלות כרוניות ועל אנשים אטומות של הממשלה. אם האנשים היו אטומות והמחלה היא כרונית והממשלה לא פעלה והנושא באמת חשוב, מדוע אחם שותפים לכך? ואם החלטתם בכל זאת להמשיך בשותפות, מדוע אתם זורקים בוך על שותפים בממשלה? ואני פונה כאן ישירות אל חברת-הכנסת גרוסמן.

החלוקה הפיאודאלית בתוך הממשלה, כאשר לכל שר יש אחוזה והוא מנהל מאבק נגד הפיאודאלים האחרים — זהו השורש של המחלה הכרונית. כאשר האחיות הן של מפי", עובדי התיירות הם של ל"ע, עובדי התחבורה הם של רפ"י והבחירות קרבות, עוסקת הכנסת בגופו של שר הבריאות ולא בגופו של עניין — במשבר בשירותי הבריאות.

נכון אמר שר הבריאות שיש לנו מערכת בריאות

אשר הרבה הישגים לה, הרבה אלמנטים חשובים שאין במערכות בריאות בארצות אחרות. אבל הבעיה איננה במספר המיטות, הבעיה איננה במבנים, לא בכוח-אדם מאומן, ואין היא אפילו בעיה תקציבית. ראינו שכאשר הועלו דמי האישפוז מ-90 לירות ליום ל-350 לירות ליום נוצר מצב שבת-החולים של קופת-החולים עבדו בתפוסה מלאה, ואילו בתי-החולים הממשלתיים היו ריקים. זה אומר שיש די מיטות ודי בתי-חולים, ואפשר לטפל במערכת הקיימת במספר החולים שישנם. יש מספר מספיק מתקבל על הדעת, של מיטות, יש מספר מספיק של בתי-חולים, ושר הבריאות אפילו ציין שיש מספר מספיק של אחיות — הוא נקב במספר של 20,000 אחיות שהורשו לעבוד בבתי-חולים.

הבעיה העיקרית של שירותי הבריאות היא, לדעתנו, ניהול בלתי-יעיל, אירגון לקוי והעדר מדיניות ברורה של אישפוז. מדוע רק היום מקימים רשות מרכזית לאישפוז, אדוני שר הבריאות? מדוע פועלים רק כשיש קאטאסטרופה?

משרד הבריאות חייב מצד אחד להתוות מדיניות; מצד שני הוא מספק את השירותים. יש לו בעיות וקשיים פוליטיים ואדיאלוגיים בקיומה של מערכת מקבילה. לדעתי יש צורך באירגון מחודש של כל מערכת האישפוז. יש לעצור היום, ומיד, את בניית כל בתי-החולים; חדשים ולבנות רק תוספות הכרחיות לבתי-חולים קיימים. את 750 מיליון הלירות המוקצבות השנה לבניית בתי-חולים חדשים יש להשאיר במערכת הבריאות, ולהשתמש בכסף זה לתוספת משכורת לאחיות ולכוח-אדם מקצועי, לשפר את התנאים הנלווים, את ההסעות, מעונות-יום לילדי אחיות וכל מה שדרוש. בצורה כזאת ניתן יהיה להפעיל את בתי-החולים הקיימים במשמרות, להפעיל את חדרי הניתוח ולחסל את התורים הארוכים של הזקוקים לאישפוז.

ברור שהעלאת שכר ניכרת לאחיות בשיעור של העלאת השכר לחברי הכנסת עשויה לגרום למערכת תביעות שכר בצנפים אחרים במשק. אני רוצה לחזור ולהזכיר לכנסת את מסקנות ועדת-ברקאי. אחת ממסקנות הוועדה הייתה כי יש למשוך כוח-אדם לשירות הממשלתי על-ידי העסקה בשכר גבוה באמצעות חווים מיוחדים. נראה לי, אדוני שר הבריאות, שאם הממשלה תאמץ את מסקנות ועדת ברקאי בעניין החוזים המיוחדים לגבי האחיות, אפשר יהיה לשפר את מעמד האחיות בצורה משמעותית, ויחד עם זה לשמור על מערכת השכר במערכות אחרות במשק.

3. מניעת זכות התפילה של יהודים בבית-הכנסת "חסד לאברהם" בחברון

על הורדת מתיישבי קריית-ארבע אשר הקימו מבנים על גבעת-החרסניה הסמוכה לקריה. הבתים הערביים שהוקמו לא רחוק משם עומדים, כמובן, עדיין על תילם. בהקשר זה יורשה לי לקרוא מכתב שכתב יושב-ראש מינהלת קריית-ארבע לפני שנתיים, ב-10 ביולי 1974, למפקד יהודה ושומרון: "למרות הבטחות רבות בעבר והתערבותך האחרונה אצל שר הבטחון נמשכת בנייה ערבית בלתי-חוקית בשטח הנ"ל. אנו מתרעים פעם נוספת על כך בעתיד ייגרמו קשיים רבים בהפקעת ופינוי תושבים, אם תימשך אולת-היד של מפקדת יו"ש,

הו"ר מ. שחל :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, בנושא: מניעת זכות התפילה של יהודים בבית-הכנסת "חסד אברהם" בחברון. את ההצעה תנמק חברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאתחיל בהנמקת הצעתי ובהתייחסותי אליה אני מרשה לעצמי לברך את שר הבטחון על ה"נצחון" האחרון שלו היום על מתיישבי קריית-ארבע. לפני שעות אחדות הודיעו

בין כניעה לבין קוממיות, בין פחדים ורגשות אשמה לבין גאווה לאומית והעזה חלוצית.

כאמור, יש בפי הממשל תירוצים, והראשון בהם התירוץ המשפטי: בניין "הדסה" מושכר היום לאונר"א. ובכן, נניח שזה כך, אף שאונר"א עזבה את המקום לפני זמן רב ורק הממשל הצבאי החזיר אותה לשם "דרך החלון" כדי לפנות משם את המתנחלים. אדוני, שר הבטחון, מי השכיר לאונר"א את הבית הזה? השודד, ממשלת ירדן. האם איוו שהיא משטרה בעולם תכיר בבעלות על רכוש שדוד הנקנה מידי השודד? אין חוק פלילי בעולם כולו שיאשר זכות כזאת ולא ישלול אותה. המינימום שאפשר היה לצפות מממשלת ישראל, כאשר חזרנו וכבשנו את חברון — כבר לא לדבר על ישיבה מחדש כולה על-ידי יהודים; כבר לא לדבר על החלת החוק הישראלי בעיר האבות; כבר לא לדבר על הענשת הרוצחים, פורעי תרפ"ט — המינימום שאפשר היה לצפות ממנה היה ביטול מעשה הגזל. ואילו זה שקורה היום הוא שממשלת ישראל, על-ידי מניעת בית-חולים "הדסה" מבקלי, נותנת תוקף משפטי למעשה הגזל של ירדן.

אולם הבלתי-ציוני ביותר והמגוחך עד כדי כפי הוא הנימוק: "שיקום בית-חולים" "הדסה" ירגיו את הערבים ויפר את השקט". מה לא מרגיו את הערבים, אדוני שר הבטחון? קריית-ארבע לא מרגיזה אותם? רחוב דיונגוף לא מרגיז אותם? עצם הציונות לא מרגיזה אותם? ובכן, האם ניסוג גם מרחוב דיונגוף? האם ניסוג גם מהציונות? ומי מכס יודע מה הרגיו אותם בתרפ"ט? איזה יהודי מהישום הישן הרגיו אותם שקמו ושחטו אותו? ובמה הרגיו אותם יוסף חיים ברנר?

האם שר הבטחון הוא עולה חדש בארץ הזאת? דווקא הוא מעלה את הנימוק המגוחך הזה? מי כמוהו יודע את האמת, שהדבר אשר הפר את השקט בארץ הזאת, ולא מהיום אלא כבר חמישים שנה, היו רק גילויי החולשה שלנו; ולהיפך, ככל שאנו יותר תקיפים בדעתנו והחלטיים במעשינו — יש לנו פה יותר שקט ויותר בטחון? מי כמוהו יודע שלמרות פחדיו החילה שמימוש זכות התפילה במצרת-המכולה תעורר עלינו, כביכול, את כל האיסלאם, הרי כאשר החליט בכל זאת לפעול בתקיפות ובהחלטיות — ועל כך יש לברך אותו — האיסלאם לא פצה פה ולא ציפץ?

גם במקרה שלנו — מי נתן את ה"אור הירוק" לערביי חברון להשמיע את קולם? האם לא התנהגות הממשל? הם הרי לא העלו על דעתם שנכנסים לישראל לרכוש שלה היא פרובוקציה — עד שהממשל שלנו גילה להם זאת. ערביי חברון הם נורמאליים. אין לי ספק שבסתר לבם הם עדיין מודים לאללה על כך שב-1967 נכנסנו אליהם כפי שנכנסנו ופגשנו בהם כפי שפגשנו. הם נורמאליים — העיוות מתחיל בבית. תירוצים כמו: "האם חסר לכם בית-כנסת בקריית-ארבע, שאתם צריכים עוד אחד חרב בחברון" — פשוט מכיש להתייחס אליהם. אפשר רק לשאול: האם הממשל מגביל גם בניית מסגדים לערביי חברון כשהם רוצים לבנות עוד מסגד? האם משהו בממשל האמריקני יעז להגיד ליהודי ברוקלין: יש לכם די בתי-כנסת?

לא אתייחס גם לנימת הלעג האווילי המלווה את דברי המקטרגים: "בסך-הכל מדובר פה בבית-כנסת,

הממונה על נושא רגיש זה. לא היינו רוצים להעמיד במבחן את מפקדת יהודה ושומרון, ולראות לכמה שעות הם יודקו על-מנת להפסיק, להבדיל, בנייה יהודית בלתי-חוקית בקריית-ארבע". זה לא נמשך אפילו כמה שעות. לא כדי להעמיד אותם במבחן הקימו מתיישיבי קריית-ארבע את המבנים ועדיין ממשיכים בהקמתם בגבעת-החרסניה, אבל אצלם בממשל זה לא נמשך יותר משעה.

ועתה להצעה — לא נלך סחור סחור, נקרא לדברים בשמם: האמת אשר מתגלה מתחת למה שהולך היום בחברון היא אמת קשה מלאמרה. אבל היא אחת: ממ"שלת ישראל לא רוצה בחברון יהודית. כל השאר: חוקי — לא חוקי, דמוקרטית — לא דמוקרטית, סדר עדיפויות כזה או כזה — כל אלה הם תירוצים. ואם יש היום משמעות למקרה הפרטי של העורך-דין פרנקו, התובע את מימוש זכותו כבעל-הבית על רכושו בחברון, הרי היא איזכור לממשלת ישראל שהיא עדיין לא מימ"ש את זכותה כבעלת-הבית על חברון כולה, על ארץ-ישראל כולה, והיא איננה תובעת את הגזילה.

ערביי חברון, אשר קיימו בתרפ"ט את ה"רצחת", והשלטון הירדני אשר קיים בתש"ט את ה"גם ירשת", זוכים היום מצד ממשלת ישראל לגיבוי מלא. ראש עיריית חברון קוואסמה הצהיר באזני עם ועדה והממשל הצבאי שהסכסם אשר גייס זה עתה בירדן מיועדים להחנקת קריית-ארבע בבנייה ערבית סביבה, והוא מתחלל לו חפשי וזוכה אצל הממשל לתואר "מתון". ואילו צעירי רים יהודים, מתנחלי קריית-ארבע, המבקשים להשיב את הגזילה לבעליה, המסכים לשוב ולהתפלל בבתי-הכנסת ההרוסים שבירושלם היהודי, לחדש ולשקם את מבניו השוממים, זוכים אצל הממשל לתואר "קיצוניים", נעצרים ונאשמים בהסגת גבול.

אין זה תסריט מתיאטרון האבסורד; זה מחזה הנמשך היום במציאות הישראלית שלנו, מחזה שכמוהו לא ראיתי ההיסטוריה.

כנסת נכבדה, ככל שהאבסורד נעשה גלוי יותר לעין בשטח כן מתגלה יותר האמת האומללה שהוכרתי: ממשלת ישראל איננה רוצה בחברון יהודית, לא ברובה הישן ולא בקריה החדשה. כל השאר — תירוצים: "בע" לות אונר"א" — זה תירוץ; "זה ירגיו את הערבים ויפר את השקט" — גם זה תירוץ; "למה דווקא עכשיו, כששקט" ו"יש לכם די בתי-כנסת תפילה בקריית-ארבע", ו"תאכלסו קודם את מאתיים הדירות הריקות" — כל אלה תירוצים. האמת היא שממשלת ישראל עד היום איננה מכירה דה-יורה בקריית-ארבע. אם בתחילה היה יחסה למתיישבים עוין, בהמשך — מסתייג, הרי היים יחסה לקריה הוא לפחות חורג. או אולי זה מקרה בלבד שראש הממשלה, המופיע יום יום ברחבי הארץ, לא מצא עד היום ומן וצורך לבקר בקריית-ארבע אפילו פעם אחת?

העימות האמיתי הקיים היום בחברון סביב בית-חולים "הדסה", כמו זה שהיה לפני שש שנים סביב מלון "פארק", כמו אלה שהיו סביב קדום ועפרה, סביב ההתנחלויות הראשונות בגולן וסביב כפר-עציון — הוא עימות בין גילויי החולשה והתערעורת היסוד הציני אצל ממשלת ישראל לבין גילויי העוצמה והתעוררות האמונה הציונית אצל מיטב הנוער בעם ישראל; עימות

הדמוקראטיה, מעשה בלתי-חוקי של בנייה ערבית בחברון?

וגם למחדל פיתוח הקריה בתנופה הראויה יש בפי הממשלה תירוצים: קודם כל אכלסו את מאתיים הדירות הריקות. הממשלה לא מספרת לעם בישראל מה היא עשתה כדי שהדירות אכן יישארו ריקות: היא לא סיפרה מה היא לא עשתה ומה היא לא בנתה עד היום הזה, תשע שנים אחרי מלחמת ששת-הימים; היא לא סיפרה שעד היום לא בונים שם לפי תכנית-מיתאר ועד היום היא מצמצמת את כל הבנייה בגבעה אחת, כדי שהקריה לא תתפרס, חלילה, על גבעות אחרות — על גבעת החרסינה, על גבעת אל-ג'עבריה והגבעות האחרות. היא לא סיפרה שעד היום היא לא החילה את חוקי ישראל בקריה, וזאת יודע כל תושב שהולך לגור שם; שלא הוקם עד היום מרכז תעשייתי במקום ואין מספרה, אין בית-מרקחת, אין סנדלריה, אין שום תשתית מסחרית אלמנטארית, אין אפשרויות תעסוקה, לא מרכז רפואי, לא כביש בטוח ולא תחבורה סבירה. זה נקרא שיש מא- תיים דירות ריקות?

ושר השיכון עוד בא אל המתנחלים בטענות: איפה האידיאליסטים שלכם? למה הם לא באים ליישב את הקריה? אני רוצה לראות את עופר הולך לגור בתנאים כאלה בקריה. אני מקווה שהוא אידיאליסט.

מתתיהו דרובלס (הליכוד):
הוא לא אידיאליסט כזה, מה את רוצה?

גאולה כהן (הליכוד):

אדוני שר השיכון, ההולכים לפני המחנה, מדרך הטבע הם רק מעטים. משוגעים אידיאליסטים הם רק אלו שמתחילים. מתנחלי חברון התחילו, התחילו בשביל הממשלה, במקום הממשלה. עכשיו על הממשלה למלא אחריהם. אכן, גם מחובת העם לסייע בידי גואלי חברון. בהזדמנות זו רצוני להפנות קריאה למנהיג יהודי גדול, הרבי מלובביץ': חברון התפרסמה כעיר שחסידי חב"ד חידשו בה ישוב ותורה. שלח היום אל חברון את אלפי חסידיך לגאול את עיר אבותיך.

מחובת הממשלה לדאוג מעתה לאכלס את הדירות הריקות. היא שיוכלה להפנות לשם מתיישבים, משאבים, תעשיות ולתת לכל אלה את התנאים הנוחים ביותר, הקוסמים ביותר. את קריית-ארבע, העיר היהודית היחידה ביהודה, צריך לפנק במיוחד, אדוני שר הבטחון, שכן אין היא רק בבחינת ישוב ספר אלא ישוב חלוצי ביהודה, שיש לו ערך היסטורי, בטחוני ופוליטי ממדרגה ראשונה, מין מגדלור המודק בלב יהודה ושכנגד ה"לא" שאובינו וזורקים כנגדנו עומד ומקרין סביבו את ה"כן" הציוני הגדול: זה שלנו.

כנסת נכבדה, אם גם אפשר להבין את יחסה המתור- סכל של ממשלת ישראל למתיישבי קריית-ארבע, אי- אפשר לסלוח לה על כך, למה גם שהרב לווינגר ותושבי הקריה, כמו מחנה "גוש אמונים" כולו, כל מה שהם כופים את קדום וחברון ועפרה, את יהודה ושומרון על מדינת ישראל הם עושים זאת לא מתוך רצון להיות נגד הממשלה, כי אם כדי למשוך את עם ישראל קדימה. אם ממשלת ישראל היתה ממלאת את חובתה, הם לא היו עושים זאת. הם גראים כ"קיצוניים" בלשונכם, רק משום

בתפילה". אומר רק שדף ישן אחד של סידור תפילה עתיק אשר התגלה היום בין חורבות בית-הכנסת "אברהם אבינו" הוא מסמך פוליטי, חוקי וריאלי ממדרגה עליונה, יותר מכל הממצאים הריאליסטיים כביכול, שלכם, ולא אדבר כבר על שהוא בשבילנו גם נשק רוחני ומוסרי, בעל עוצמת-אש כבירה.

אדוני היושב-ראש, אם אני מגיעה בדברי עכשיו ישר מהרובע היהודי בחברון אל קריית-ארבע, הרי זה משום ששרשה של קריית-ארבע אמנם הוא בחברון. בלעדי השייכות שלנו לחברון ולחיי הקהילה היהודית שמעולם לא נפסקו שם — מלבד בתקופת השלטון הירדני, ובעור- נותינו גם בתקופת השלטון הישראלי — לא היתה הקריה עומדת היום, ולא תתפתח מחר. את סוד הקשר הזה יודעים מתנחלי קריית-ארבע, הרוצים היום לחזקו; את סוד הקשר הזה יודע, להבדיל, גם ראש עיריית חברון, שרוצה היום לנתק אותו. רק אחת לא יודעת את סוד הקשר הזה: ממשלת ישראל, שלאחר שלא הצליחה לנתק את קריית-ארבע ממדינת ישראל, מבקשת עכשיו, בחוסר תבונה ציוני, מדיני ובטחוני, לנתק את קריית-ארבע מהעיר חברון. לא שהיא אכן מפתחת את קריית-ארבע כשלעצמה בתנופה ממלכתית כפי שצריך היה אכן לפתח ולבנות עיר יהודית; להיפך, מה שהיא עושה בקריה היום היא עושה ככפויה ובגימגום.

מי שנערכים היום לבנייה בתנופה גדולה סביב קריית-ארבע, אלו הם ערביי חברון, החוק הפיסיו-היסטורי הוא פשוט: אין חלל ריק. כשאין בנייה יהודית — יש בנייה ערבית. כשנמנע ממשפחות חסון, שניאורסון וסלונים לקומם את בתיהם ובתי-הכנסת שלהם בחברון — בונות חמולות ג'עבר, זלום ומסודה, שפשתי אותן לאחרונה בסביבות הקריה, את הווילות והמסגדים שלהן סביב הקריה. עשרות בתים חדשים בתוך השטח הסגור עלי-ידי הממשלה, ולפי הסקר שנערך עכשיו עלי-ידי חברת "פנטומפ", בצילומי אוויר השוואתיים — שחברי הכנסת יוכלו לראות אותם היום בדואר שלהם — ארבעים וחמישה מבנים כאלה נבנו לאחרונה סביב הקריה בתוך השטח הסגור. אמנם לא בנייה חוקית, אבל בהחלט לא פראית. זוהי בנייה מתוכננת, בנייה מפליטת, הנעשית בכל רחבי הארץ, כפי שלמדנו לאחרונה מסידרת מאמריו המזהירה של אליהו עמיקם בנושא; מזהירה — תרתי משמע.

והממשל? — במקום לעצור את הבנייה הערבית מנסה לשכנע, להתוכנן ולהתמודד עם תושבי הקריה שהשד אינו נורא כל כך ושבת-יהכל מדובר רק בכמה עשרות בתים, בעשרים ושבעה בתים. נכון, בניגוד לחוק וכלי רשות, אבל למה הצעקה?

דרך-אגב, איפה פה כל אבירי הדמוקראטיה והחוק אצלנו? איפה זה שדיבר קודם על הצביעות, חברי-הכנסת מאיר פעיל?

מאיר פעיל (מוקד):
הנה הוא פה.

גאולה כהן (הליכוד):

איפה צבועי הדמוקראטיה? למה הם לא משמיעים את קולם כאשר נעשה מעשה בלתי-חוקי המסכן את

(חבר-הכנסת א. אולמרט וג. כהן קוראים קריאות-ביניים)

נעשו נסיונות לבנות 27 בתים, וכל הבנייה נפסקה. הבתים לא הושלמו והגבעה סגורה, עלידי צבא הגנה לישראל. ואוי ואבוי למדינת ישראל אם החוק יחולק בין הרב כהנא, מצד אחד, לבין אנשים שמנסים לבנות בתים באופן בלתי-חוקי, מצד שני.

יגאל כהן (הליכוד):
האם נכון הוא שהערים בונים שם מסגד?

שר-הבטחון ש. פרס:
התשובה היא שלילית. שאלת אם בונים מסגד בגבעת-החרסינה והתשובה היא שלילית. אם לאנשים האלה יש יחס לקריית-ארבע, ולי יש יחס לקריית-ארבע — שימלאו את בתי קריית-ארבע.

אני רוצה להגיד לאגף הזה של הבית, חברת-הכנסת גאולה כהן, שהעובדה שלא מתיישבים בקריית-ארבע מפני שאין בה מספרה איננה מדברת בזכות הרוצים להתיישב בחברון. גם שם מצב המספרות חלש מאוד.

חיים קורפו (הליכוד):
אל תשמיט את הקרקע בטיעונים אלה גם לגבי הגליל.

שר-הבטחון ש. פרס:
אני לא משמיט שום קרקע ותאמין לי אני מכיר את העניין גם לפני הדיון בכנסת. לא באתי ללמוד כאן את המצב בקריית-ארבע.

מתתיהו דרובלס (הליכוד):
האם בכל עיירות הפיתוח שבונים בהן בתים הבתים הם מאוכלסים?

שר-הבטחון ש. פרס:
עיירות הפיתוח אינן מנסות לתפוס את החוק בידיהן ולמלא את מקום צה"ל והמשטרה, לערוך הפגנות ולה-פריע לצה"ל בעבודתו. הן לא עושות זאת, לכן אין לי אליהן טענות. זה לא עניין שאנשי "גוש אמונים" כל פעם יתפסו מקום ויעברו ממקום למקום כלפיד נייד. ההתיישבות איננה יכולה להיות לזמן קצר ובעלת אופי הפגנתי. בקריית-ארבע השקיעה הממשלה במפורש סכומים נכרים, וכך צריך היה לעשות. וצריך להראות שקריית-ארבע היא הצלחה, קודם כל התיישבותית ואחר כך גם מדינית. התיישבותית — מפני שהישוב צריך להיות פורח ומלא — — —

אהוד אולמרט (הליכוד):
איי-אפשר לאחוז את הטיעון בשני הקצוות. לא היה מקום אחד בשטחים שאנשי "גוש אמונים" התיישבו בו וההתיישבות היתה קצרה. אתם רוצים להעמיד זאת כאתגר?

יוסי שריד (המערך):
איי-אפשר לכסות על העובדה שהעדיפו בתים להת-יישבות בקריית-ארבע, כמו בהתנחלויות אחרות.

(חברת-הכנסת ג. כהן קוראת קרי-את-ביניים)

שאתם מפגרים מאחוריהם. כשתלכו לקראתם, תלכו למעשה לקראת החלק הטוב, הציוני, שאני רוצה להאמין שיש בכם.

במקום להיכנע איפוא לפחדיה, מוטב שממשלת ישראל — גם בנושא זה של תפילה בבית-החולים "הד-סה" ושיוקם מבני הרובע — תיכנע לכוח אמונתם של מתיישבי הקריה ו"גוש אמונים", אותו גזע מופלא של מאמינים, חולמים ומגשימים, ותיגש בתנופה גדולה לא רק לפיתוח הקריה אלא גם לשיקום הרובע היהודי ויישובו במידת האפשר. זה לא נוגד את החוק, אלא לכל היותר את הצהרת כוונותיהם של שרים בממשלה הרוצים להתחיר חלקים מיהודה ושומרון. זה אפילו לא נוגד החלטת ממשלה: מעולם לא התקבלה בממשלה החלטת על החזרת יהודה ושומרון; להיפך, החלטת אחת שנת-קבלה מדברת על הקמת יישובים עירוניים בנחלת אבות.

אם יש לה זכות לממשלת ישראל — זכות שאני מקווה שתמשיך לעמוד לה — זכותה בכך שלא נכנעה למסיתים ומצאה בעצמה את הכוח שלא להפעיל כוח, שיש לה כוח מוסרי שלא להשתמש בכוח פיסיונגד מתנחלי ארץ-ישראל. מה גם שמי כמו הממשל יודע שאם, חלילה, תימנע היום בכוח זכותם של תושבי קריית-ארבע לשיקם את הרובע, מחר הם יירגמו באבנים לא רק ברובע היהודי אלא גם בתוך העיר חברון, גם בתוך בתיים בקריית-ארבע, אם לא אף רחוק מזה. אם יש השלכות בטחוניות לעימות הקיים היום בחברון, אלו הן ההשלכות.

אני מתארת לי, כבוד השר, שכבר הכנת נאום רצוף כל התירוצים האמורים ואולי כאלה שלא הזכרתי. אני פונה אליך לוותר עליו. אני קוראת לך, לטובת מילוי חובתך כשר הבטחון, לעמוד מעל הבמה הזאת ולהבטיח מבמה זאת את סיועה של ממשלת ישראל לתושבי קריית-ארבע המנסים להרחיב את ביתם ברגע זה על גבעות הקריה.

אני מבקשת לדון בזה בכנסת.

היו"ר מ. שחל:
שר הבטחון ישיב על ההצעה.

שר-הבטחון ש. פרס:
אדוני הישוב-ראש, כנסת נכבדה, אכן לפני כמה שעות עלתה קבוצת אנשים לגבעת-החרסינה בהתנדבות למלא את מקום הממשלה ולשמור על המקום. הקבוצה סולקה תוך עשר דקות, וכך גם יהיה בעתיד. לא הרב כהנא יגן על גבעת-החרסינה. אנחנו לא זקוקים להגנתו ולא נלך בדרכו. לא הרב כהנא ולא הרב לוינגר. לא אלה שבונים בתים באופן בלתי-חוקי.

אמנון לין (הליכוד):
אדוני שר הבטחון, מדוע הצבא לא פועל במהירות כזאת כשמדובר ב-45 דירות של עובדים שנבנו שם?

שר-הבטחון ש. פרס:
בקריית-ארבע, באזור גבעת-החרסינה שנסגר על-ידינו, על-ידי הצבא, ניסו לבנות 27 בתים, ולא 45 בתים. לנו יש צילומי אוויר וחבל לבזבז כספים של חברות פרטיות לצרכי תעמולה בכנסת. כל ה-27, בנייתן — — —

— הצעות לסדר-היום (שחל, פרס, ג. כהן, דרובלס, לבני, אולמרט, אליעד, שריד) —

היו"ר מ. שחל:

אני מבקש מהחברים לתת לשר להמשיך בדבריו.

חיים קורפו (הליכוד):

בקריית-שמונה הכל מאוכלס?

(חברת-הכנסת ג. כהן קוראת קריי-

אות-ביניים)

היו"ר מ. שחל:

חברת-הכנסת גאולה כהן, דיברת שבע דקות יותר מן המגיע לך. עליידי קריאות-הביניים אל תוסיפי.

שרי-הבטחון ש. פרס:

קריית-ארבע איננה ישוב של "גוש אמונים". הוא ישוב של מדינת ישראל. כל הסיוע שנותנים לקריית-ארבע מוכרח להיות גם מלווה בחובות. הם לא יכולים לקפץ על הגגות ולדלג על הגבעות כאילו הארץ הזאת הפקר. בקריית-ארבע עצמה יש יותר מאשר דעה אחת. תאמין לי שהדעות השליליות בקריית-ארבע לגבי מעשיהם של אחדים מתושבי קריית-ארבע מגיעות אלי בקצב לא קטן מזה של חברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (הליכוד):

זה לא אמת. אני פגשתי — — —

שרי-הבטחון ש. פרס:

חברי הכנסת, הארץ הזאת מתנהלת עליידי כנסת ורוב. מי שרוצה לשנות — ישנה את הרוב. הכנסת הזאת תנהל את המדינה, ואף לא אחד אחר. הארץ שלנו היא נושא שאינו שנוי במחלוקת.

גאולה כהן (הליכוד):

תנהלו את המדינה, אבל אל תקפלו את המדינה. אתם לא מנהלים את המדינה, אתם מקפלים את המדינה.

מתתיהו דרובלס (הליכוד):

אם תרצה או לא תרצה אנחנו נשב בכל מקום.

(חברת-הכנסת נ. אליעד קוראת קריי-

אות-ביניים)

איתן לבני (הליכוד):

חברת-הכנסת אליעד, האם אתה הרס"ר של הכנסת? תשאיר זאת לרס"ר.

אהוד אולמרט (הליכוד):

חברת-הכנסת אליעד, אם אתה ממשיך לעזור לשר הבטחון, מצבו יהיה רע מאוד. תן לו להגן על עצמו.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

חברת-הכנסת אולמרט, תצא בשערוריה ותפנה אל הטלוויזיה ואל העיתונות.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אתה השערוריה הבאה שלי.

היו"ר מ. שחל:

אני מבקש להירגע.

שרי-הבטחון ש. פרס:

אני מחכה שאנגריית-הביניים תסתיים ואפשר יהיה להמשיך.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנסיון לקבוע עובדות בבית-הדסה בחברון הוא בניגוד למדיניות הנור-כחית של הממשלה, בניגוד לחוק, בניגוד לצורך האמיתי לקיים בארץ הזאת דו-קיום — —

גאולה כהן (הליכוד):

איזה חוק?

שרי-הבטחון ש. פרס:

אני מבקש ממך לא להפריע. לא הפרעתי לך, הקשר בתי בכבוד, אי-אפשר כל פעם להתנהג בכנסת כאילו שני אנשים לא יכולים לדבר בנימוס. תתאפקי עד הסוף, ואם יהיה לך מה להשיב תקומי ותשיבי.

— — — בניגוד לצורך האמיתי לקיים בארץ הזאת דו-קיום ויחסי שכנות טובה בין בני עמים שונים, בין בני דתות שונות, והוא ייתקל בעמדה נחושה של ממשלת ישראל לסכלו באיבו, חזור וסכל ללא פשרה שהיא. זוהי המדיניות, והדרך היחידה לשנותה היא עליידי גיבוש רוב אחר בכנסת. אולם לא הרב לוינגר ולא הרב כהנא, עם כל הפומבי שניתן להם, לא הם יקבעו מדיניות וחוק במקום הכנסת ובמקום הממשלה ובתי-המשפט, או יובילו אותנו מהנסיון לגבש חיים בשכנות טובה למדיניות של עימות מתמיד.

מדיניותה של הממשלה היא לקיים בשכנות, באזור חברון, שני ישובים: חברון העיר וקריית-ארבע. אגב, במקום קריית-ארבע, שזה שם יפה מאוד, זה היה שמה הקדום של חברון, חברת-הכנסת בגין הציע לקרוא לישוב חברון לילית. הממשלה הזאת והממשלות שקדמו לה לא דגלו מעולם בהקמתה של עיר מעורבת, על כל המשתמע ממנה. אי-אפשר לשנות מדיניות עליידי "טריק" או על-ידי הפגנה. מדיניות זו ידועה לתושבי חברון, היא ידועה לתושבי קריית-ארבע, היא ידועה לתושבי הארץ כולה.

גאולה כהן (הליכוד):

אי-אפשר לחיות בשלום עם הערבים? הרי תמיד אתם אומרים שאפשר לחיות בשלום עם הערבים, נראה לעולם איך אפשר לחיות יחד עם הערבים.

יומי שריד (המערך):

חבורת הפרובוקאטורים האלה אינה יכולה לחיות בשלום עם הערבים.

שרי-הבטחון ש. פרס:

הנסיונות, חברת-הכנסת גאולה כהן, לקרב את הש"ל לום בין היהודים לבין הערבים, אני מודה, עד עכשיו לא נתנו אלא פירות צנועים ביותר, וגם הם נופלים בהמולת הקרב.

למעשה אימצה לעצמה הממשלה נוסחה שניסוחה נעשה עליידי הרב בעל "שער התצור", שאמר לגבי יהודים בחברון דברים שיפה כוחם גם ליחסי יהודים-ערבים בחברון, ואני מצטט מדבריו: "הלא תדעו שחברון היא לשון חיבור ואחווה, שהדרים בעיר הקדוש חברון צריכים לחיות באהבה ואחווה ושלום ורעות, ולזה אבותינו הקדושים הטמונים בתוכה לא היו רוצים להיזכר כבודם על המחלוקת".

חברי הכנסת, בין ירדן לבין הים חיים יהודים וערבים. ממשלת ישראל היא ממשלתם של התושבים כולם, יהודים וערבים, ועל הממשלה לעשות כמיטב

שרי-הבטחון ש. פרס :

חברון יקרה לכולנו, ואין שיעור ליקר. דווקא משום כך אני שולל ומגנה את כל הנסיונות ליצור מצב של לית דין ולית דיין ושל כל אדם הישר בעיניו יעשה.

אני רוצה להבטיח לכנסת שהממשלה לא תירטע בפני כל נסיון להכתיב לה מדיניות הסותרת את זו שאושרה עליידי הכנסת, וכל נסיון להכתיב עמדות בקולי קולות — ייכשל.

אני רוצה להגיד לחברי הכנסת מהליכוד, ובפרט לחברת-הכנסת גאולה כהן, שלדעתי אתם עושים שגיאה בכך שאתם מתייצבים מאחורי כל מעשה בלתי-שקול ובלתי-דרוש, שאיננו מחזק את ישיבתנו בקריית-ארבע ואיננו מושיך בני-נוער לשם. לא זוהי הדרך. במקרה זה את זקוקה לעצה ולא אני.

יגאל כהן (הליכוד) :

אתה לא מתייחס לבנייה ערבית בלתי-חוקית סביב קריית-ארבע.

שרי-הבטחון ש. פרס :

שום בנייה בלתי-חוקית לא תיעשה בחברון.

אם את סומכת עלי, תסמכי בכל. עליידי כך שיבואו עשרה בחורים ועוד עשרים ילדים — העניין לא ייפתר. באזור הסגור בקריית-ארבע נעשו במשך השנים פעולות בנייה בלתי-חוקיות, בסך-הכל 27. צילומי הא-וויר אינם מדויקים, כי הם כוללים בתים של קריית-ארבע. רוב פעולות הבנייה האלה טרם הושלמו, ומי-צד קרת האזור מונעת את השלמתן.

הנסיון האחרון להתחיל בנייה נעשה, לפני כשבור-עיים, בכך שהובאו לשטח חמרי בנייה. בהוראת מיפקדת גפת חברון סולקו החמרים מן השטח. השטח הסגור באזור קריית-ארבע איננו מוגדר, אך גבולותיו ידועים לאוכלוסייה. צה"ל יעמוד על המשמר שלא תיעשה בנייה בלתי-חוקית.

אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון. הייתי בעד דיון בכנסת בנושא, אבל לא נראה לי שהדבר מצדיק לקיים כנס מיוחד של הכנסת. מסיבה זו אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון. זהו הפורום שיוכל לברר את העניין כהלכה.

היח"ר מ. שחל :

רשות להצעה לחברת-הכנסת לבנבראון.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לאחר החשובה של שר הבטחון היה ברור לכולם שההגיון מחייב להסיר את ההצעה מסדר-היום, אבל מישוהו כבר העיר לי שאין לדרוש הגיון. כשם שקשה היה להסביר את עמדתו של שר הבריאות, אשר הציע להעביר לוועדה הצעה המביעה לו אי-איומו, כך קשה להבין את ההצעה של שר הבטחון, שאיננה עומדת בניגוד לעמדתו העקבית אבל בחלט איננה תואמת את הדברים שאמר היום בכנסת.

על כן אני בא להציע לא לכלול בסדר-יוממה של הכנסת את הצעתה של חברת-הכנסת גאולה כהן. וצריך להזכיר שנושא ההצעה היה זכות התפילה ליהודים בבית-הכנסת "חסד לאברהם" בחברון. העניין איננו בזכות

יכלתה שעל אף הבדלי הדת, הלאום והאזרחות תקיים מערכת יחסים הוגנת ומתחשבת השוללת אפליה מכל סוג שהוא והמבטיחה עם זאת בחשבון רגישויות מובנות וקיימות בנושא דת, מסורת ואורח חיים. על הממשלה לנהוג באורך אפיים ובהתחשבות בבואה לקבוע סדרי חוק ומשפט ועליה לנהוג ללא פשרה בבואה לבצעם.

בשום פנים ואופן אין להרשות זאת מקום המדינית הזו תחפוסנה ההפגנות, השביתות, ההסתות. שלטון החוק הוא יסוד מוסד בקיומה של מדינת ישראל, ואנו מדינה היודעת והמסוגלת לקיים את חוקיה, וכך גם ננהג.

ברחבי הארץ מפוזרים. בתי-תפילה רבים. יש בתי-כנסת ביישובים ערביים ויש מסגדים ביישובים יהודיים. ולא כל אדם או קבוצת אנשים יעשו דין לעצמם לגבי בתי-התפילה הללו, או בכל עניין, לפי ראות עיניהם, בלא התחשבות בנסיבות המשפטיות והעובדתיות הסובבות אותם.

אמנון לין (הליכוד) :

אדוני השר באיזה מקום מנענו מערבים להתפלל באיזה שהוא מסגד או כנסיה ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

אינני מוכן לתת רשימה איפה קיימים בתי-קברות, באילו ערים ; באילו מקומות קיימים מסגדים. תסתכל על המפה ותראה.

לגבי המקומות הקדושים לשתי הדתות הנהגנו סדרי תפילה קפדניים, העומדים במבחן העתים המבוססים על התחשבות הדדית. מערת-המכפלה פתוחה כיום ליהודים ולמוסלמים, ותפילות שתי הדתות מתנהלות כסדרן, וכך יהיה גם בעתיד.

חיים קורפו (הליכוד) :

על כך החליטה הממשלה ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

כן.

חיים קורפו (הליכוד) :

גם אלה עובדות שנוצרו בשטח.

שרי-הבטחון ש. פרס :

שום עובדה לא נוצרה בשטח. על מערת-המכפלה החליטה הממשלה. לא נוצרה שום עובדה.

חיים קורפו (הליכוד) :

מלון "פארק".

שרי-הבטחון ש. פרס :

יש דברים שאולי אתה יודע יותר טוב ממני. היות שהייתי באי-כוח הממשלה אני מודיע לך שתכנית זו הוצעה עליידי לאחר שנועצתי באנשי דת יהודים וערבים. התכנית הוגשה עליידי לממשלה ואושרה. בין אנשי הדת היהודים לא נכללו לא הרב כהנא ולא הרב לוינגר.

חיים קורפו (הליכוד) :

אין להם פרטנסיות.

באזור, ודוחפת למלחמה חדשה. חמור מזה הוא שיסוד מדיניותה של הממשלה אינו שונה מעמדת הליכוד. חוסר עמדה ברורה במערך, נגד ההתנחלות בשטחים הכי בושים בכלל ובעד נסיגה מהשטחים שנכבשו ביוני 1967 והכרה בזכות העם הערבי הפלשתינאי, לרבות הכרה בזכות למדינה פלשתינאית עצמאית לצידה של מדינת ישראל — חוסר עמדה כזו רק מחזק את הליכוד, גורם להתפוררות המערך.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אתה דואג למערך?

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
בכך רק סוללים את הדרך לעליית הימין הקיצוני שלשטון. מה שנוגע לכל המעשה הזה, אולי כדאי במלים מספר להזכיר —

היו"ר מ. שחל:

לא כדאי כי זמנך תם. דיברת יותר מחמש דקות.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אדוני היושב-ראש, אינני רוצה לחדש את הוויכוח אתך.

היו"ר מ. שחל:

לא אתי, עם התקנון.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
כל המעשה הזה עם בית-הכנסת היה מתוכנן מזמן. שר הבטחון אמר שהוא לא רוצה שהרב לוינגר יכתוב את המדיניות. אבל למעשה הוא מכתוב. אמנם הוא לא השיג בחברון מה שרצה — ישוב יהודי של מאה אלף איש, וכפי שציין, הרבה בתים עומדים ריקים — אבל הוא קובע עובדות על-ידי הלחץ שלו גם במערכת-המכפלה, גם לגבי הישוב היהודי וגם בקשר לקדום. אם תמשיכו במדיניות זו ולא תעמדו בתוקף נגד מעשה החבלה וההתגרות של הליכוד, לא תוכלו לעמוד. אם מציעים להעביר את הנושא לוועדה ולא מעיזים לעמוד בתוקף נגד פעולות אלו, לא רק שבכך מחזקים את החוגים האלה אלא גם שמביאים אסון למדינת ישראל, הן מבחינה כלכלית והן מבחינה מדינית.

מה שדרוש היום זה לא דיון בוועדה, אלא שינוי יסודי במדיניות הממשלה. אני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום בכל צורה שהיא, זיון בכנסת או בוועדה.

היו"ר מ. שחל:

אני פונה לחברת-הכנסת גאולה כהן בשאלה אם היא מסכימה להצעת שר הבטחון להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ ובטחון.

גאולה כהן (הליכוד):
כן.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כמובן. היה הסכם עם המערך.

(חברת-הכנסת פ. גרופר קורא קריאה בציבור)

תפילה ליהודים. יהודי המאמין באמונה שלמה ובתום לב מתפלל בכל מקום.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
מניין אתה יודע, מנסיון אישי?

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
ובכל מקום בו הוא מתפלל מתקבלת תפילתו. וזכור תה היחידה של חברת-הכנסת גאולה כהן היא בכך שהיא לא דיברה בכלל על זכות תפילה.

העניין איננו דתי אלא פוליטי, ואל-נא יערבבו נושא של תפילה עם נושאים פוליטיים, במיוחד אלה הרוצים לשמור על קדושת הדת.

על המטרות האמיתיות של המעשה הפרובוקאטיבי של התפרצות לעבר בניין "הדסה" הישן במרכז העיר חברון מעיד חנן פורת, איש "גוש אמונים", בדבריו הבאים: לא לחזור את הרכוש שנשדד מהיהודים במאורעות 1929; לעשות לחיסול המוסכמה כאילו אין אפשרות למגורים של ערבים ויהודים יחד — והיוזמה לכינון רובע יהודי בחברון היא פועל-יוצא ממחשבה זו.

היום דובר על צביעות. היו שטענו שזה איננו ביטוי פארלאמנטארי, ואם כך הדבר — תמצאו לכך מונח אחר. מי לא מאפשר מגורים יחד של ערבים ויהודים בנצרת עילית, בתל-אביב או בכל ישוב יהודי אחר? אל תדברו איפוא על זכות מגורים יחד של יהודים וערבים. הכוונה של פורת — וגם חברת-הכנסת גאולה כהן דיברה על כך — — —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

מה אתה אומר על מאורעות תרפ"ט בחברון? היה דבר כזה?

אברהם לבנבראון (המפלגה הקומוניסטית החדשה):
זמני אינו מאפשר לי להתייחס לכך.

אלה הן המטרות האמיתיות כפי שבאו לידי ביטוי בדברי חנן פורת: הגיע הזמן שלא יפלו את יהודה ושר מרון ולא ימנעו מהיהודים את הזכות לרכוש בית, לקנות שדה ולממש נכסים פרטיים בחבל-ארץ זה.

חברי הכנסת, מה לכל זה ולזכות תפילה ליהודים? למה לא תקראו לילד בשמו? הכוונה היא לסיפוחים, להנצחת הכיבושים, לסיכול כל סיכוי להסדר של שלום צודק באזורנו. אמנם בראש המדיניות הזאת מתייצבים בהתלהבות אנשי "גוש אמונים", אבל הם זוכים לתמיכה לא רק מחוגים ריאקציוניים ואנשים שבאים לזמן-מה מארצות-הברית, כמו הרב כהנא ואחרים, אלא גם מאנשי מקואליציה, גם משר בקואליציה וגם מחברי הכנסת ואפילו מן המערך.

הגישה של הממשלה, ובמיוחד של שר הבטחון, להתנחלות בסבסטיה ולכל מה שקשור בפרשת קדום רק עודדה את אנשי "גוש אמונים" גם להמשיך במעשי ההתגרות שלהם באוכלוסייה ערבית וגם להפר חוקים והחלטות של הממשלה. לאחרונה הוקמה גם ועדה של חברי כנסת למען ישוב יהודי בחברון, ובה משתתפים גם חברי כנסת מהמערך.

חברי הכנסת, יש לראות בדאגה רבה את המשך הפעילות הפרובוקאטיבית של "גוש אמונים", הגורמת להרעת היחסים בין היהודים והערבים, להגברת המתחים

חברת מ"א, ישיבה ש"ל, ד' אלול תשל"ו (30 אוגוסט 1976)
— הצעות לסדר-היום (שחל, אליאב, ג. כהן) —

בהם. חבל שחברת-הכנסת ליו איננו כאן. הייתי רוצה לשאול את חברת-הכנסת גאולה כהן הנמצאת כאן מה היתה אומרת אילו היו מוסלמים מבקשים להתפלל ליד שרידי המסגד בסידני-עלי או בשייך-מוניס. מה היית אומרת על כך?

גאולה כהן (הליכוד):
איוו השוואה זו?

אריה אליאב (סיעה סוציאליסטית עצמאית):
מדוע אין השוואה? את היית ילדה קטנה ואני הייתי ילד קטן כאשר התפללו מוסלמים בסידני-עלי ובשייך-מוניס. אבל אם יעשו היום דבר כזה, אם יתארגנו מוסלמים להתפלל ליד שרידי המסגד בסידני-עלי ובשייך-מוניס, אני אראה בזאת פרובוקציה מדינית ממדרגה ראשונה. אוי ואבוי אם ממשלת ישראל תרשה להם לעשות זאת. הוא הדין ביחס למה שמנסים יהודים לעשות בחברון, ואין לזה שום קשר לזכות תפילה.

האנשים הדורשים היום זכות תפילה בחברון הם אותם אנשים יהודים שלפי מיטב ידיעתי — ועדיין לא קיבלתי מעל הבמה הזאת לא תשובה חיובית ולא תשובה שלילית — ששיסו כלבים בילדים ערביים בחברון.

גאולה כהן (הליכוד):
שמעת את התשובה במשפט הרב לוינגר.

אריה אליאב (המפלגה הסוציאליסטית העצמאית):
האנשים שמששים כלבים, לא הם מגינים על חברון, על הריה ועל סביבותיה. שם נמצאים קבן שלי והבן שלך, בנינו בתוך טאנקים ובתוך שריוניות נמצאים שם, והם יהיו שם עד שיבוא שלום. יש חילוקי-דעות בינינו כיה יהיה אחרי כן. אך הבה נסכים כי אנשים שמששים כלבים ועושים פרובוקציות עיניהם לא לתפילה, לבסוף לא לתפילה. לכן אני עומד על הבמה הזאת ואומר את הדברים האלה.

היו"ר מ. שחל:
אני גועל כנס זה של הכנסת.

היו"ר מ. שחל:

חברת-הכנסת גרופר, המרץ שיש לך מהבוקר ועד עכשיו פשוט מעורר קנאה.

חברי הכנסת, נעבור להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון; השנייה — שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר מ. שחל:

רשות להודעה לחברת-הכנסת אליאב על הימנעות סיעתו מהצבעה.

אריה אליאב (סיעה סוציאליסטית עצמאית):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לאחר דבריו הנכונים בעיקרם של שר הביטחון התבקש, ממש התבקש, שהוא יגיד: אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. לפי דעתי היה מצטייר רוב ברור ומרשים להצעה זאת. במקום זאת הוא הציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, דבר שאינו מובן מתוך דבריו שלו עצמו.

לאחר זאת באה מצד רק"ח הצעה להסיר את הנושא מסדר-היום. לא יכולתי להרים ידי עם רק"ח, ואגיד מדוע. לא יכולתי להצביע עם רק"ח משום שהנושא הוא "מניעת זכות תפילה של יהודים". כשמדברים על מניעת זכות תפילה של יהודים בבית-כנסת, ואני רואה את נציג רק"ח כאן, אני נזכר במקומות כמו ויניצה, סאמארקאנד באוזבקיסטאן, כמו יאלטה ועוד מאות מקומות בברית-המועצות שם מונעים זכות תפילה מיהודים בבית-כנסת. אינני יכול להרים יד עם נציגי רק"ח בנושא זה.

רבותי חברי הכנסת, אין לי הרבה להסיף על דברי שר הביטחון. אומר רק זאת: חברת-הכנסת לין — דווקא היא מכל האנשים — שאל איפה יש בארץ-ישראל שלו, ארץ-ישראל שלי ושל כולנו, מסגדים שלא מתפללים